

**PSYKOLOGISEN JOUSTAVUUDEN YHTEYS IDENTITEETIN
KEHITYKSEEN YLÄKOULUSTA TOISELLE ASTEELLE**

Aliisa Kukkola
Annukka Mäyry
Pro gradu –tutkielma
Psykologian laitos
Jyväskylän yliopisto
Kesäkuu 2022

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Psykologian laitos

KUKKOLA, ALIISA & MÄYRY, ANNUKKA:

Psykologisen joustavuuden yhteys identiteetin kehitykseen yläkoulusta toiselle asteelle

Pro gradu -tutkielma, 38 s.

Ohjaajat: Noona Kiuru & Mari Tunkkari

Psykologia

Kesäkuu 2022

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, missä määrin psykologinen joustavuus ja sosioekonominen asema ovat yhteydessä nuorten identiteetin kehitykseen heidän siirtyessään yläkoulusta toisen asteen opintoihin. Lisäksi tarkoituksena oli selvittää, muuntaako sosioekonominen asema psykologisen joustavuuden ja identiteetin kehityksen välisiä yhteyksiä. Psykologista joustavuutta mitattiin AFQ-8 (Avoidance and Fusion Questionnaire) -itsearviointimenetelmällä (Greco, Lambert, & Baer, 2008). Identiteetin ulottuvuuksia (etsiminen, sitoutuminen, samaistuminen, uudelleenarkinta ja murehtiva etsiminen) tutkittiin Dimensions of Identity Development Scale –mittarin (Luyckx, Goossens, Soener, & Beyers, 2008) suomennetulla versiolla. Aineisto koostui TIKAPUU 2 – Yläkoulusta toisen asteen opintoihin -tutkimushankkeeseen osallistuneiden nuorten (N = 885) kyselyvastauksista 9. luokan syksyllä, toisen asteen 1. vuoden keväällä ja toisen asteen 3. vuoden syksyllä. Sosioekonomista asemaa tarkasteltiin korkeimmin koulutetun vanhemman koulutustason avulla. Tulokset osoittivat, että mitä enemmän nuorilla oli psykologista joustavuutta, sitä enemmän heillä oli identiteetin etsimistä sekä siihen sitoutumista ja samaistumista, ja sitä vähemmän identiteetin uudelleenarkintaa ja murehtivaa etsimistä. Lisäksi, mitä korkeammasta sosioekonomisesta asemasta nuori oli, sitä enemmän hänellä oli identiteetin etsimistä ja uudelleenarkintaa. Joustavuuden ja identiteettiin sitoutumisen ja joustavuuden ja identiteettiin samaistumisen välinen yhteys oli lisäksi voimakkaampi nuorilla, jotka olivat korkeasta sosioekonomisesta asemasta, verrattuna nuoriin, jotka olivat matalasta sosioekonomisesta asemasta. Tutkimus osoitti, että psykologinen joustavuus ja identiteetin kehitys linkittyvät kiinteästi yhteen. Identiteetin myönteisen kehityksen mahdollistamiseksi nuorten psykologista joustavuutta on tärkeää tukea, esimerkiksi kriittisten koulusiirtymien yhteydessä. Tutkimus osoitti myös tarpeen kohdistaa matalasta sosioekonomisesta asemasta tuleville nuorille erilaisia yhteiskunnan tukitoimia, kuten kouluttautumisen ja harrastamisen taloudellista tukemista sekä ohjauksen ja keskusteluavun lisäämistä. Tukitoimet voivat auttaa nuoria tutkimaan erilaisia vaihtoehtoja ja arvioimaan tekemiään valintojaan uudelleen ja siten edistää identiteetin myönteistä kehitystä.

Avainsanat: identiteetin kehitys, psykologinen joustavuus, sosioekonominen asema, nuoruus, koulu-siirtymä

SISÄLTÖ

JOHDANTO	1
Identiteetin kehitys nuoruudessa.....	2
Psykologisen joustavuuden yhteys identiteetin kehitykseen	4
Sosioekonomisen aseman yhteys identiteetin kehitykseen	7
Sosioekonomisen aseman muuntava rooli	9
Tutkimuskysymykset ja hypoteesit.....	11
AINEISTO JA MENETELMÄT	13
Tutkimusasetelma ja aineisto	13
Mittarit ja muuttujat	14
Analyysimenetelmät	16
TULOKSET	18
Psykologisen joustavuuden yhteys identiteetin kehitykseen	18
Sosioekonomisen aseman yhteys identiteetin kehitykseen	22
Sosioekonomisen aseman muuntava rooli	24
POHDINTA.....	28
Psykologisen joustavuuden yhteys identiteetin kehitykseen	28
Sosioekonomisen aseman yhteys identiteetin kehitykseen	32
Sosioekonomisen aseman muuntava rooli	34
Tutkimuksen rajoitukset.....	36
Tutkimuksen sovellusmahdollisuudet ja jatkotutkimuksen tarve	36
LÄHTEET.....	39

JOHDANTO

Nuoruuteen ikävaiheena liittyy monia fyysisiä, psykologisia ja sosiaalisia muutoksia (Murberg & Bru, 2004). Esimerkiksi siirtyminen yläkoulusta toisen asteen opintoihin on monella tavalla kriittinen vaihe nuoren elämässä. Koulusiirtymässä nuoren sosiaalinen ympäristö muuttuu, ja hän tekee valintoja tulevaisuutta ajatellen ja alkaa muutenkin enemmän ohjata omaa elämäänsä ja sen suuntaa (Anderson, Jacobs, Schramm, & Splittgerber, 2000). Nuoren ajattelutaidot kehittyvät (Steinberg, 2005), mikä mahdollistaa aiempaa syvemmän ja itsenäisemmän itseä koskevien käsitysten muodostamisen. Nuoruus ja koulusiirtymä peruskoulusta toiselle asteelle ovatkin keskeisiä ajanjaksoja identiteetin kehityksen kannalta (Erikson, 1968; Kalakoski & Nurmi, 1998). Identiteetin kehitys on prosessi, jossa yksilö muodostaa yksilöllisen ja jatkuvan kokemuksen itsestään ja samaistuu hänelle merkityksellisiin arvoihin, tavoitteisiin, periaatteisiin ja mieltymyksiin (Erikson, 1968). Identiteetin kehitystä voidaan tarkastella tarkemmin identiteetin eri ulottuvuuksien, etsimisen, sitoutumisen, samaistumisen, uudelleenarvioinnin ja murehtivan etsimisen avulla (Luyckx, Soenens, Goossens, Beckx, & Wouters, 2008b). Nuoruuteen ja koulusiirtymään ajoittuvissa muutoksissa psykologinen joustavuus on tärkeä hyvinvointia tukeva tekijä (Twohig, 2012). Psykologinen joustavuus on kuudesta eri prosessista (hyväksyntä, mielen kontrollin vähentäminen, tietoinen läsnäolo, minä kontekstina, arvot sekä arvojen mukaiset teot) koostuva kykyjen ja ominaisuuksien kokonaisuus (Hayes, Strosahl, & Wilson, 2012; Twohig, 2012).

Psykologisen joustavuuden yhteydestä identiteetin kehitykseen on tärkeää saada tietoa, sillä psykologisen joustavuuden prosessit voivat tukea identiteetin kehitystä. Esimerkiksi kyky siirtää huomiota elämän eri osa-alueiden välillä, kontrollista irti päästäminen, arvojen pohtiminen ja niiden mukainen toiminta sekä tietoinen läsnäolo voivat edistää identiteetin myönteistä kehitystä (Beaumont, 2011; Hitlin, 2003; Jarukitisakul, 2018; Luyckx, Duriez, Klimstra, & DeWitte, 2010; Luyckx, Klimstra, Duriez, Van Petegem, & Beyers, 2013; Rageliené, 2016). Lisäksi tärkeä identiteetin kehitykseen nuoruudessa vaikuttava tekijä on ympäristö (Beyers & Goossens, 2008; Crocetti, Branje, Rubini, Koot, & Meeus, 2017; Prioste ym., 2020; Rivnyák ym., 2021; Vosylis, Erentaité, & Klimstra, 2021), mikä korostaa tarvetta tutkia sosioekonomisen aseman ja identiteetin kehityksen välisiä yhteyksiä. Erilaiset sosioekonomiset asemat antavat nuorille erilaiset lähtökohdat identiteetin kehittymiselle taloudellisista haasteista aiheutuvan stressin, kuormituksen ja voimavarojen puutteen vuoksi (Rivnyák, Péley, Zsidó, & Láng, 2021). Korkea sosioekonominen asema voi parempien taloudellisten ja sosiaalisten resurssien myötä tukea identiteetin etsimistä sekä parempaa identiteettiin sitoutumista

ja samaistumista, kun taas matala sosioekonominen asema voi heikentää identiteetin etsimistä, aikais-
taa sitoutumista ja lisätä murehtivaa etsimistä (Luyckx, Goossens, Soenens, & Beyers, 2006; Prioste,
Tavares, Silva, & Magalhães, 2020; Rivnyák ym., 2021).

Tämän tutkimuksen tavoitteena on tutkia sitä, missä määrin psykologinen joustavuus ja sosio-
ekonominen asema ovat yhteydessä nuorten identiteetin kehitykseen siirtymässä yläkoulusta toisen
asteen opintoihin. Lisäksi tavoitteena on tarkastella sitä, muuntaako sosioekonominen asema psyko-
logisen joustavuuden ja identiteetin kehityksen välisiä yhteyksiä. Jälkimmäisimmästä aiheesta ei ole
vielä lainkaan tutkimustietoa. On kuitenkin tärkeää saada käsitystä siitä, voiko saman yksilöllisen
tekijän (psykologisen joustavuuden) vaikutus välittyä identiteetin kehitykseen eri tavoin riippuen
nuoren sosioekonomisesta asemasta.

Identiteetin kehitys nuoruudessa

Eriksonin (1968) elämänkaariteorian mukaan nuoruuden keskeisin kehitystehtävä on identiteetin ke-
hitys. Identiteetin kehityksellä viitataan prosessiin, jossa yksilö muodostaa yksilöllisen ja jatkuvan
kokemuksen itsestään ja samaistuu hänelle merkityksellisiin arvoihin, tavoitteisiin, periaatteisiin ja
mieltymyksiin (Erikson, 1968). Identiteetti on tärkeä kognitiivista toimintaa ja käyttäytymistä sääte-
levä psykologinen ominaisuus, joka ohjaa nuorta erilaisissa kehitysvaiheiden siirtymissä (Adams &
Marshall, 1996). Identiteetistä puhuttaessa viitataan yleensä Eriksonin elämänkaariteoriaa operatio-
nalisoineen James Marcian (1980) kehittämään teoriaan identiteetin neljästä statuksesta. Identiteetti
jaetaan Marcian (1980) näkemyksessä neljään kehitysvaiheeseen, joita ovat selkiintymätön identiteet-
tin vaihe, identiteetin etsimisen vaihe, omaksutun identiteetin vaihe sekä saavutetun identiteetin
vaihe. Nämä neljä statusta pohjaavat kahteen identiteetin osaprosessiin, joita ovat identiteetin aktii-
vinen etsiminen ja identiteettiin sitoutuminen. Selkiintymättömän identiteetin vaiheessa yksilö ei ak-
tiivisesti etsi tai harkitse erilaisia vaihtoehtoja, eikä ole sitoutunut mihinkään identiteettiin. Identiteet-
tin etsimisen vaihetta luonnehtii aktiivinen vaihtoehtojen punnitseminen ja matala sitoutuminen iden-
titeettiin. Omaksuttu identiteetti puolestaan ei ole aktiivisen etsimisen vaiheen tai identiteettikriisin
tulos, vaan yksilö omaksuu identiteetin pohtimatta muita vaihtoehtoja. Saavutetussa identiteetissä yk-
silö on identiteettikriisin myötä arvioinut erilaisia vaihtoehtoja ja sitoutunut pohdinnan perusteella
tiettyyn identiteettiin. Tyypillisesti identiteetin kehityksen on ajateltu etenevän selkiintymättömän
identiteetin vaiheesta etsimisen vaiheen kautta saavutettuun identiteettiin tai selkiintymättömän iden-
titeetin vaiheesta suoraan omaksuttuun identiteettiin (Marcia, 1993; Meeus, Van de Schoot, Keijsers,
Schwartz, & Branje, 2010).

Vaikka alunperin identiteetin kehitys nähtiin vain nuoruuden ikävaihetta leimaavana kehitystehtävänä (Erikson, 1968), identiteetin kehityksen on havaittu olevan läpi elämän jatkuva dynaaminen prosessi (Kroger, Martinussen, & Marcia, 2010; Meeus, 2011). Sitoutuminen identiteettiin ja tiettyihin valintoihin ei todennäköisesti ole koskaan lopullista, vaan jatkuvasti muuttuvaa jopa saavutetun identiteetin vaiheessa (Carlsson, Wängqvist, & Frisén, 2015; Fadjukoff, Kokko, & Pulkkinen, 2010). Identiteetin tulee siis olla joustava ja avoin muutoksille ja erilaisiin tilanteisiin sopeutumiselle (Fadjukoff ym., 2010). Marcian (1980) identiteetin statusmalli ei kuitenkaan kykene ottamaan riittävän hyvin huomioon identiteetin kehityksellisyyttä ja jatkuvaa valintojen arviointiprosessia (Côté & Levine, 1988; Schwartz, 2001; Mannerström, Hautamäki, & Leikas, 2017; Marcia, 1993). Täten identiteetin kehitystä kuvaavia teorioita on kehitetty kuvaamaan paremmin identiteetin jatkuvaa muotoutumisen prosessia (Berzonsky, 1989; Bosma & Kunnen, 2001; Grotevant, 1987; Luyckx ym., 2008b; Meeus, Iedema, & Maassen, 2002). Luyckx ym. (2008b) ovat kehittäneet Marcian (1980) malliin pohjautuvan Dimensions of Identity Development (DIDS) -mallin ja mittarin, jolla voidaan kuvata sekä mitata identiteetin kehityksen viittä eri ulottuvuutta. Luyckxin ym. (2008b) kaksoissyklisissä eritellään viisi identiteetin etsimiseen ja siihen sitoutumiseen liittyvää prosessia. Mallin ensimmäisessä syklissä eli sitoutumisen muodostumisessa huomio on prosesseissa, joiden avulla yksilö tutkii identiteetin eri vaihtoehtoja ja erilaisia valintoja ja siten sitoutuu esimerkiksi tiettyihin tavoitteisiin tai arvoihin. Toisessa syklissä sitoutumista ja valintoja arvioidaan uudelleen siitä näkökulmasta, kuinka vahvasti yksilö samaistuu tekemiinsä valintoihin, eli kokee niistä itsevarmuutta.

Identiteetin kehitys jaetaan mallissa viiteen eri ulottuvuuteen, joita ovat etsiminen, sitoutuminen, uudelleenarviointi, samaistuminen ja murehtiva etsiminen (Luyckx ym., 2008b). Etsiminen on tärkeä sitoutumista edeltävä prosessi, sillä yksilö punnitsee tässä vaiheessa erilaisia vaihtoehtoja. Sitoutumisella tarkoitetaan sekä valintoja, joita yksilö tekee kehityksen eri osa-alueilla että näistä valinnoista seuraavaa itsevarmuutta (Luyckx ym., 2008b). Sitoutumisen jälkeen erilaisia valintoja arvioidaan ja reflektoidaan uudelleen yksin ja yhdessä vertaisten tuella (Luyckx ym., 2008b). Sitoutumiseen yhteydessä oleva prosessi on samaistuminen, joka viittaa nuoren kokemaan varmuuteen tekemiään valintoja kohtaan (Crocetti, Rubini, & Meeus, 2008; Luyckx ym., 2008a). Mikäli sitoutuminen ei ole ollut tyydyttävää, arviointiprosessi voi käynnistyä uudelleen, jotta sitoutumisesta voidaan saada lisää tietoa (Luyckx ym., 2008b). Epätydyttävän sitoutumisen jälkeen on myös mahdollista palata takaisin etsimisen vaiheeseen punnitsemaan muita mahdollisia vaihtoehtoja (Luyckx ym., 2008b). Identiteetin kehitys voi myös estyä murehtivan etsimisen vuoksi (Beyers & Luyckx, 2016). Murehtivaan etsimiseen liittyvä voimakas epävarmuus, masennus, ahdistus, kokemus kyvyttömyydestä suhteessa muihin voivat olla esteitä identiteetin kehitykselle (Luyckx & Robitschek, 2014; Prioste ym.,

2020). Edellä kuvattua sykliä etsimisen ja identiteettiin sitoutumisen välillä on hypotetisoitu mahdolliseksi identiteetin kehityskuluksi, mutta sen selvittäminen edellyttää lisää pitkäaikaista tutkimusta aiheesta (Luyckx ym., 2006).

Psykologisen joustavuuden yhteys identiteetin kehitykseen

Psykologisen joustavuuden käsite kumpuaa hyväksymis- ja omistautumisterapian (HOT; Acceptance and Commitment Therapy, ACT) taustateoriasta. HOT perustuu suhdekehysteoriaan (Relational Frame Theory, RFT), jonka mukaan kieleen ja kognitioon liittyvä vuorovaikutuksen joustamattomuus on usein psykologisen pahoinvoinnin taustalla (Hayes, Luoma, Bond, Masuda, & Lillis, 2006). Näiden vaikutteiden pohjalta on muodostunut HOT:n ajatus psykologisesta joustavuudesta (Kashdan & Rottenberg, 2010; Twohig, 2012). Psykologinen joustavuus koostuu kuudesta toisiinsa sidoksissa olevasta prosessista, joita ovat hyväksyntä, mielen kontrollin vähentäminen, tietoinen läsnäolo, minä kontekstina, arvot sekä arvojen mukaiset teot (Hayes ym., 2012; Twohig, 2012). Hyväksyntä tarkoittaa kykyä tietoisesti hyväksyä ja vastaanottaa kaikki tunteet ja ajatukset ilman tarvetta kontrolloida niitä (Hayes ym., 2006; Tirsch, Schoendorff, & Silberstein, 2016). Mielen kontrollin vähentämisellä viitataan kykyyn suhtautua sisäisiin tapahtumiin jatkuvana, muuttuvana prosessina (Twohig, 2012). Tietoinen läsnäolo tarkoittaa kykyä olla läsnä käsillä olevassa hetkessä (Lappalainen & Lappalainen, 2014). Minä kontekstina viittaa kykyyn ottaa näkökulmaa ja etäisyyttä sisäisiin ja ulkoisiin tapahtumiin niin, että näitä tapahtumia voidaan tarkkailla kietoutumatta niihin (Hayes ym., 2006). Arvoilla ja arvojen mukaisilla teoilla viitataan yksilölle henkilökohtaisesti merkityksellisiin ja motivoiviin asioihin ja niiden selkeyttämiseen sekä sitoutumiseen näiden arvojen mukaiseen toimintaan (Hayes ym., 2006; Twohig, 2012). Psykologinen joustavuus on siis erilaisten kykyjen ja prosessien kokonaisuus, jonka avulla yksilö säätelee tunteitaan, ajatuksiaan ja käyttäytymistään sopeutuakseen kulloiseenkin tilanteeseen ja tehdäkseen itselleen henkilökohtaisesti merkityksellisiä valintoja sekä jakaa huomionsaan joustavasti eri kohteiden välillä ja vaihtaa tarvittaessa näkökulmaansa (Hayes ym., 2006; Kashdan & Rottenberg, 2010). Psykologinen joustavuus on yhteydessä parempaan mielenterveyteen ja hyvinvointiin (Twohig, 2012). Nuoruudessa psykologista joustavuutta tukee erityisesti ajattelutaitojen, kuten abstraktin ajattelun, ja itsesäätelyn kehittyminen (Hare ym., 2008; Puolakanaho, Kiuru, & Lappalainen, 2019). Monella nuorella ajattelu on kuitenkin vielä hyvin konkreettista, ja näkökulman vaihtaminen voi olla hankalaa (Kingery ym., 2006). Matala psykologinen joustavuus voi ilmetä nuorilla esimerkiksi itseä koskevinä kielteisinä käsityksinä, epämiellyttävien tunteiden, ajatusten ja tilanteiden välttämisenä (Mellick ym., 2019; Pickett, Lodis, Parkhill, & Orcutt, 2012; Puolakanaho ym.,

2019) sekä heikkoina tunteidensäätelytaitoina (Mahoney, Segal, & Coolidge, 2015). Matala psykologinen joustavuus on nuorilla yhteydessä pahoinvointiin ja mielenterveysongelmiin (Keinonen, Puolakanaho, Lappalainen, Lappalainen, & Kiuru, 2021; Muris ym., 2017).

Psykologisen joustavuuden osaprosesseissa ja identiteetin ulottuvuuksissa on paljon päällekkäisyyttä. Yhteisiä tekijöitä ovat esimerkiksi avoimuus ympäristön mahdollisuuksia kohtaan, tietoisuus itselle tärkeistä asioista ja tulevaisuuden suunnitelmista sekä sitoutuminen niihin. Psykologisen joustavuuden ja identiteetin kehityksen välisistä yhteyksistä on siitä huolimatta varsinkin nuorten kohdalla melko vähän tutkimusta. Tutkimukset ovat tällä hetkellä painottuneet joustavuuden eri osaprosesseihin sekä identiteetin kehityksen ja identiteetin ulottuvuuksien välisiin yhteyksiin.

Aiempaa tutkimusta on osaprosessien yhteydestä erityisesti identiteetin etsimiseen ja siihen sitoutumiseen. Psykologisessa joustavuudessa keskeistä on kyky siirtää huomiota elämän eri osa-alueiden välillä ja suhtautua avoimesti ympäristön tarjoamiin mahdollisuuksiin (Kashdan & Rottenberg, 2010). Nuoruudessa identiteetin kehityksen kannalta laaja-alainen ja joustava identiteetin etsiminen ja erilaisten vaihtoehtojen kokeileminen on tärkeää (Luyckx ym., 2010; Luyckx ym., 2013). Joustavuuteen liittyvät ominaisuudet voivat siis tukea erilaisten vaihtoehtojen huomioimista ja kokeilemistä ja siten identiteetin etsimistä. Matala psykologinen joustavuus voi puolestaan kapeuttaa nuoren elämää ja siihen liittyviä valinnanmahdollisuuksia (Puolakanaho ym., 2019). Psykologisen joustavuuden osaprosesseista myös tietoisien läsnäolon taidot voivat tukea identiteetin etsimistä, kuten Jarukitisakul havaitsi väitöskirjassaan (2018). Sekä Adamsin ja kollegoiden (2001) nuoria koskevassa tutkimuksessa että Beaumontin (2011) varhaisaikuisia koskevassa tutkimuksessa tietoisuustaitoihin oli myönteisesti yhteydessä identiteetin aktiivinen etsiminen, prosessointi ja valikoiva itselle tärkeän tiedon hyödyntäminen. Tietoinen läsnäolo ja identiteetin etsiminen vahvistavat joustavaa ja autenttista käsitystä itsestä (Atkins & Styles, 2015), ja mahdollistavat autenttisen minäkäsityksen yhdistämisen myös arvojen mukaiseen toimintaan (Jarukitisakul, 2018). Identiteetin kehityksen ja erityisesti identiteetin etsimisen onkin havaittu olevan yhteydessä arvoihin (Knafo & Schwartz, 2004).

Arvojen on havaittu olevan yhteydessä myös identiteettiin sitoutumiseen (Knafo & Schwartz, 2004). Henkilökohtaisesti merkityksellisten arvojen pohtiminen ja niiden mukaiset teot ovat keskeinen osa yksilön identiteetin kokemusta (Hitlin, 2003), sillä kykyä tunnistaa itselle tärkeitä asioita ja sitoutua niihin edellytetään identiteetin kehityksessä ja identiteettiin sitoutumisessa. Vakaan arvojärjestelmän muodostaminen on tärkeä osa identiteetin kehitystä nuoruudessa (Erikson, 1968), sillä arvot auttavat yksilöä suuntaamaan omia valintojaan ja valitsemaan itselle merkityksellisiä suuntia elämässä (Hayes ym., 2006). Psykologinen joustavuus nuoruudessa voi edistää omien mielenkiinnonkohteiden hahmottamista ja niiden eteen työskentelemistä (Eccles & Roeser, 2011). Nuoret oppivat usein vähitellen, millaiset asiat lisäävät pitkäaikaisesti omaa hyvinvointia, ja miten näitä asioita voi

ylläpitää tai lisätä elämässä (Puolakanaho ym., 2019). Arvojen yhteyttä identiteetin kehitykseen on kuitenkin tärkeää tutkia lisää (Berzonsky, Cieciuch, Duriez, & Soenens, 2011). Psykologisen joustavuuden osa-alueista myös vahvat tietoisuustaidot voivat olla yhteydessä identiteettiin sitoutumiseen (Jarukitisakul, 2018). Joustavuuteen kuuluvan kontrollista irti päästämisen on myös havaittu olevan yhteydessä saavutetun identiteetin vaiheeseen (Rageliené, 2016), jota luonnehtii korkea sitoutuminen identiteettiin. Pitkittäistutkimuksissa on havaittu, että matalaan psykologiseen joustavuuteen linkittyvä ahdistuneisuus on nuorilla yhteydessä heikompaan identiteettiin sitoutumiseen (Crocetti, Klimstra, Keijsers, Hale, & Meeus, 2009; Meeus, 2011). Sekä psykologinen joustavuus että identiteettiin sitoutuminen ovat puolestaan yhteydessä parempaan psykologiseen hyvinvointiin (Baggio, Studer, Iglesias, Daepfen, & Gmel, 2017; Hayes ym., 2006; Puolakanaho ym., 2019; Schwartz, Côté, & Arnett, 2005; Twohig, 2012).

Psykologisen joustavuuden yhteyttä identiteetin kehitykseen voidaan lisäksi tarkastella identiteettiin samaistumisen näkökulmasta, vaikka tästä aiheesta tutkimusta onkin vähemmän. Kontrollista irti päästämisen on havaittu olevan yhteydessä samaistumiseen, joka linkittyy saavutetun identiteetin vaiheeseen (Rageliené, 2016). Lisäksi, samaistumiseen linkittyvä itsevarmuus oman elämän suunnasta on yhteydessä psykologiseen joustavuuteen sisältyvään sopeutumiskykyyn (Bi & Li, 2021).

Psykologisen joustavuuden osaprosessien yhteydestä uudelleenharkintaan on paitsi rajallisesti tutkimustietoa, se on myös osittain ristiriitaista. Beaumontin (2011) ja Adamsin ja kollegoiden (2001) tutkimuksissa tietoisuustaitoihin myönteisesti yhteydessä oleva identiteettityyli sisälsi identiteetin aktiivista uudelleenharkintaa. Selkiytyneet arvot auttavat yksilöä paitsi tekemään itselle merkityksellisiä valintoja (Hayes ym., 2006), myös arvioimaan näiden valintojen sopivuutta (Berzonsky, 2003). On mahdollista, että psykologiseen joustavuuteen sisältyvä hyväksyvä suhtautuminen omia mielensisäisiä tapahtumia kohtaan (Tirch ym., 2016) luo hyvät puitteet uudelleenharkinnalle, kun omat, vääräksikin osoittautuneet, valinnat voi kohdata ja niitä voi arvioida hyväksyvästi. Toisaalta, Crocetti kollegoineen (2009) ja Meeus (2011) havaitsivat tutkimuksissaan, että matalaan psykologiseen joustavuuteen linkittyvä ahdistuneisuus on nuorilla yhteydessä korkeaan identiteetin uudelleenharkintaan.

Identiteetin murehtiva etsiminen ja matala psykologinen joustavuus ilmenevät puolestaan hyvin samankaltaisten ilmiöiden kautta. Molempiin liittyy usein ahdistuneisuutta, omiin tunteisiin ja ajatuksiin juuttumista, epävarmuutta, kokemusta kyvyttömyydestä ja alhaisempaa hyvinvointia (Muris ym., 2017; Prioste ym., 2020; Puolakanaho ym., 2019; Schwartz, Zamboanga, Luyckx, Meca, & Ritchie, 2013). On siis mahdollista, että psykologinen joustavuus suojaa psykologisen hyvinvoinnin lisäksi jossain määrin myös identiteetin kehitystä. Joustavuus tukee esimerkiksi tervettä, joustavaa näkemystä itsestä (Puolakanaho ym., 2019). Luoma, Kohlenberg, Hayes, Bunting ja Rye (2008) ovatkin todenneet, että psykologisen joustavuuden vahvistaminen voi tukea identiteetin myönteistä kehitystä.

Sosioekonomisen aseman yhteys identiteetin kehitykseen

Sosioekonomisella asemalla tarkoitetaan henkilön asemaa yhteiskunnassa (Tilastokeskus, 2021). Sosioekonominen asema koostuu hyvinvoinnin aineellisista voimavaroista, kuten tulot, sekä edellytyksistä, joita tarvitaan näiden voimavarojen hankkimiseen, kuten koulutus (Terveystieteiden tutkimuskeskus, 2019). Sosioekonomisen aseman mukaisia hyvinvointieroja nuorten keskuudessa voidaan tarkastella perheen sosioekonomisen aseman, kuten vanhempien koulutuksen, ammattiaseman tai tulojen avulla (Eskelinen, Hautala, Lintunen, & Kallio, 2020; Kestilä ym., 2019). Koulutustaso on myös vahvasti periytyvä ominaisuus (Breen & Jonsson, 2005; Carnevale & Rose, 2003; Chmielewski, 2019; Volante, Schnepf, Jerrim, & Klinger, 2019), joka on yhteydessä sosioekonomisen aseman toiseen tärkeään tekijään, tulotasoon (Krieger, Williams, & Moss, 1997; Tenhunen, 2008). Sosioekonomisen aseman periytyvyys voi myös näkyä nuorten identiteetin kehityksessä.

Sosioekonomisen aseman yhteyttä identiteetin kehitykseen voidaan tarkastella Family Stress Model (FSM) -mallin ja Family Investment Model (FIM) -mallien avulla (Conger & Donnellan, 2007; Rivnyák ym., 2021). Mallit havainnollistavat, miten taloudelliset haasteet lisäävät lasten ja nuorten kehityksellisiä haasteita kuten identiteetin kehityksen ongelmia (Conger & Conger, 2002; Conger & Elder, 1994; Conger, Conger, & Martin, 2010; Masarik & Conger, 2017). Family Stress Model -mallin mukaan matalaan sosioekonomiseen asemaan liittyvät taloudelliset haasteet luovat tyypillisesti taloudellisia paineita ja stressiä (Masarik & Conger, 2017; Rivnyák ym., 2021). Taloudellinen stressi voi heikentää vanhempien vanhemmuuteen liittyviä voimavaroja ja resursseja, mikä voi saada vanhemman turvautumaan kovempiin ja kylmempiin vanhemmuuskäytäntöihin tai esimerkiksi vetäytymään tuen ja kiintymyksen osoittamisesta lasta tai nuorta kohtaan (Luyckx, Soenens, Vansteenkiste, Goossens, & Berzonsky, 2007; Masarik & Conger, 2017). Tämä usein häiritsee lasten kasvatukseen ja vanhemmuuteen liittyviä toimintoja, ja täten johtaa lasten ja nuorten sopeutumisvaikeuksiin (Rivnyák ym., 2021), jotka voivat ilmetä esimerkiksi identiteetin kehityksen häiriintymisenä. Tutkimuksissa matalan sosioekonomisen aseman nuorten on havaittu saavan vanhemmiltaan ja muulta ympäristöltään vähemmän tukea verrattuna korkeamman sosioekonomisen aseman nuoriin, mikä voi osaltaan häiritä identiteetin kehitystä (Phillips & Pittman, 2003). Tukea antava ja hoivaava vanhempi-lapsi-vuorovaikutus puolestaan on tutkimusten mukaan myönteisesti yhteydessä identiteettiin sitoutumiseen sekä tehtyjen valintojen arvioimiseen ja niihin samaistumiseen (Luyckx ym., 2006).

Family Investment Model -malli kuvaa sitä, miten vanhemmat sijoittavat taloudellista ja sosiaalista pääomaa tukeakseen lastensa kehitystä ja hyvinvointia (Conger & Donnellan, 2007). FIM-

mallin mukaan korkeamman sosioekonomisen aseman perheillä on hyödynnettävissä enemmän taloudellisia resursseja lapsen kehityksen tukemiseen, siinä missä matalamman sosioekonomisen aseman perheiden on sijoitettava taloudelliset resurssit perheen välttämättömiin tarpeisiin (Bradley & Corwyn, 2002, Conger & Donnellan, 2007; Corcoran & Adams, 1997; Duncan & Magnuson, 2003; Haveman & Wolfe, 1994; Linver, Brooks-Gunn, & Kohen, 2002; Mayer & Leone, 1997). FIM-mallissa vanhemmuuden resursseilla viitataan esimerkiksi vanhemman lapseen kohdistamaan käyttäytymiseen, kuten lapsen kanssa vietettyyn aikaan ja lapsen tukemiseen tämän harrastuksissa (Conger & Donnellan, 2007; Martin ym., 2010; Mayer & Leone, 1997). Matalan sosioekonomisen aseman vanhemmat eivät välttämättä kykene rohkaisemaan nuorta tutkimaan erilaisia vaihtoehtoja, sillä vanhemmillä kuluu huomattavasti voimavaroja perheen perustarpeiden turvaamisen varmistamiseen (Conger & Elder, 1994; Mayer & Leone, 1997).

Matala sosioekonominen asema vaikuttaa siis FSM- ja FIM-mallien mukaisesti identiteetin kehitykseen perheen ja vanhempien toiminnan kautta: alempi sosioekonominen asema vaikuttaa epäsuotuisasti perheen toimintaan ja vanhemmuuteen, mikä puolestaan häiritsee nuoren identiteetin kehitystä (Rivnyák ym., 2021). Matala sosioekonominen asema voikin olla riskitekijä heikentyneelle identiteetin etsimiselle, aikaiselle etsimisen vaiheen päättymiselle, vähemmän vakaiden identiteetin sitoumusten luomiselle ja varhaiselle identiteettiin sitoutumiselle (Phillips & Pittman, 2003; Rivnyák ym., 2021). FSM-mallin mukaisesti konfliktit perheessä voivat häiritä nuoren identiteettiin sitoutumista vaikeuttamalla tavoitteiden ja arvojen asettamista nuoruudessa (Luyckx ym., 2006, 2008b; Prioste ym., 2020) sekä lisäämällä identiteetin kehitystä estävää murehtivaa etsimistä (Luyckx ym., 2006; Matheis & Adams 2004; Prioste ym., 2020). Matalassa sosioekonomisessa asemassa elävät lapset saattavat myös kokea enemmän stressiä kuin muut ikätoverinsa, mikä voi vaikuttaa kielteisesti identiteetin kehitykseen esimerkiksi rajoittamalla yksilön tiedonkäsittelyn kapasiteettia ja minäkuvan muodostumista (Phillips & Pittman, 2003). Tämä voi vaikuttaa kielteisesti nuoren mahdollisuuksiin tehdä erilaisia valintoja elämässään (Phillips & Pittman, 2003). Matalassa sosioekonomisessa asemassa elävät nuoret voivat myös kokea heikompaa ammatillista itsevarmuutta ja minäpystyvyyttä (Hannah & Kahn, 1989). Matalampi sosioekonominen asema asettaa siis selkeitä haasteita identiteetin etsimiselle ja identiteettiin sitoutumiselle nuoruudessa (Nurmi, 2004; Rivnyák ym., 2021; Yoder, 2000). Korkea sosioekonominen asema puolestaan ennustaa laaja-alaisempaa identiteetin etsimistä sekä parempaa identiteettiin sitoutumista ja siihen samaistumista (Luyckx ym., 2006; Matheis & Adams, 2004; Prioste ym., 2020; Sartor & Youniss, 2002). Sosioekonomisen aseman yhteydestä identiteetin uudelleenharkintaan ei vielä ole juurikaan tutkimusta (Rivnyák ym., 2021).

Suomessa on toistaiseksi tehty suhteellisen vähän pitkittäistutkimusta identiteetin kehityksen vaiheista erilaisissa konteksteissa, joten tutkimuksemme vastaa olemassa olevaan tutkimustarpeeseen

identiteetin kehityksen tarkastelun lisäksi myös sosioekonomisten tekijöiden ja identiteetin kehityksen välisten yhteyksien tarkastelun osalta (Mannerström ym., 2017). Täten pitkittäistutkimus identiteetin kehityksen muutoksista tärkeässä koulusiirtymässä voi antaa hyvin hedelmällistä tietoa identiteetin kehityksestä erilaisissa ikävaiheissa ja elämäntilanteissa.

Sosioekonomisen aseman muuntava rooli

Sosioekonomisen aseman muuntavasta roolista psykologisen joustavuuden ja identiteetin kehityksen välisissä yhteyksissä ei ole vielä tutkimustietoa. Psykologisessa joustavuudessa ja identiteetin ulottuvuuksissa on paljon yhteisiä tekijöitä, kuten avoimuus erilaisia vaihtoehtoja kohtaan, tietoisuus itselle tärkeistä asioista sekä sitoutuminen niihin. Sosioekonominen asema voi vaikuttaa näiden muuttujien välisiin yhteyksiin mahdollistamalla tai rajoittamalla erilaisia kehityskulkuja. Sosioekonomisen aseman muuntavaa vaikutusta psykologisen joustavuuden ja identiteetin kehityksen välisissä yhteyksissä voidaan lähestyä aikaisemmin esiteltyjen FSM-mallin ja FIM-mallin (Conger & Donnellan, 2007; Rivnyák ym., 2021) avulla. Mallien mukaan taloudelliset haasteet voivat niistä aiheutuvan stressin, kuormituksen ja voimavarojen puutteen vuoksi heikentää vanhemmuuden taitoja ja asettaa haasteita lapsen tukemiselle (Bradley & Corwyn 2002, Conger & Donnellan, 2007; Duncan & Magnuson, 2003; Luyckx ym., 2007; Masarik & Conger, 2017; Mayer & Leone, 1997; Phillips & Pittman, 2003). Taloudellisista haasteista johtuvat kuormitustekijät nuoren elämässä voivat vaikuttaa siihen, miten he kykenevät tunnistamaan ja tutkimaan erilaisia vaihtoehtoja ja sitoutumaan niihin. Korkean sosioekonomisen aseman tarjoamat taloudelliset, sosiaaliset ja ajalliset resurssit voivat edesauttaa sekä psykologisen joustavuuden (Bi & Li, 2021) että identiteetin kehittymistä (Rivnyák ym., 2021), mutta myös vaikuttaa psykologisen joustavuuden ja identiteetin kehityksen välisiin yhteyksiin. Sosioekonomisen aseman muuntava vaikutus psykologisen joustavuuden ja identiteetin ulottuvuuksien välisissä yhteyksissä voi olla erilainen identiteetin ulottuvuudesta riippuen.

Korkeamman sosioekonomisen aseman perheissä on usein esimerkiksi yhteisen ajan myötä enemmän mahdollisuuksia käydä keskusteluja nuoren identiteettiin ja elämän eri valintoihin liittyen, mikä voi tukea nuoren laajempaa identiteetin etsimistä ja tutkiskelua. Matalassa sosioekonomisessa asemassa olevilla vanhemmilla ei välttämättä ole samanlaisia resursseja tukea ja rohkaista nuorta erilaisten vaihtoehtojen tutkimisessa (Conger & Elder, 1994; Mayer, 1997). Myös matalammassa sosioekonomisessa asemassa elävien lasten kokema suurempi stressi voi vaikuttaa lapseen kielteisesti esimerkiksi rajoittamalla yksilön tiedonkäsittelyn kapasiteettia ja minäkuvan muodostumista (Phillips & Pittman, 2003). Tämä puolestaan voi vaikuttaa kielteisesti nuoren mahdollisuuksiin tehdä erilaisia

valintoja elämässään (Phillips & Pittman, 2003) joustavaan, avoimeen ja monia vaihtoehtoja huomioivaan tutkiskeluun pohjautuen.

Korkean sosioekonomisen aseman mukanaan tuomat taloudelliset ja sosiaaliset resurssit voivat tukea nuoren psykologiseen joustavuuteen sisältyvää arvojen pohtimista ja muodostamista sekä arvojen mukaisten tekojen tekemistä (Luyckx ym., 2006; Matheis & Adams 2004; Prioste ym., 2020; Sartor & Youniss, 2002), jotka liittyvät keskeisesti myös identiteettiin sitoutumiseen. Korkean sosioekonomisen aseman nuorilla saattaa olla voimakkaampi luottamus siihen, että psykologiseen joustavuuteen sisältyvillä arvoilla ja niiden mukaisilla teoilla on merkitystä, eli että omalla toiminnalla todella voi vaikuttaa oman elämän suuntaan. Tällöin myös omat tulevaisuuden suunnitelmat tuntuvat saavutettavissa olevilta, mikä todennäköisesti edesauttaa valintoihin ja suunnitelmiin sitoutumista. Matalan sosioekonomisen aseman nuorilla kokemus maailmasta voi yhteiskunnallisen aseman vuoksi olla erilainen, sillä he eivät välttämättä ole saaneet yhtä paljon taloudellista ja sosiaalista tukea sekä rohkaisua tavoitella itselle henkilökohtaisesti merkityksellisiä asioita. Tällöin kokemus omista mahdollisuuksista ja minäpystyvyydestä voi olla heikompi korkean sosioekonomisen aseman nuoriin verrattuna (Hannah & Kahn, 1989; Phillips & Pittman, 2003), mikä voi vaikeuttaa itselle merkityksellisten asioiden tutkimista ja niihin sitoutumista. Tämä kapeampi käsitys omista mahdollisuuksista voi johtaa varhaisempaan identiteettiin sitoutumiseen, jonka onkin todettu olevan yleisempää matalan sosioekonomisen aseman nuorilla (Phillips & Pittman, 2003; Rivnyák ym., 2021).

Kun identiteettiin sitoutuminen pohjaa monipuoliseen ja perusteelliseen arvotyöskentelyyn ja siten osaltaan korkeaan psykologiseen joustavuuteen, identiteettiin sitoutuminen on myös todennäköisemmin vakaata ja omat tehdyt sitoumukset tuottavat nuorelle tyytyväisyyttä ja itseluottamusta. Tällöin itselle merkityksellisiin asioihin sitoutumisesta seuraa todennäköisesti itsevarmuutta omista valinnoista ja suunnitelmista eli identiteettiin samaistumista. Korkeaan sosioekonomiseen asemaan liittyvä parempi taloudellinen tilanne todennäköisesti lisää nuoren luottamusta oman taloudellisen tilanteen vakauteen, mikä voi mahdollistaa itselle merkityksellisiin asioihin ja suunnitelmiin panostamisen käytännössä. Itselle tärkeiden asioiden tekeminen puolestaan voi vahvistaa itseluottamusta, merkityksellisyyden tunnetta ja uskoa omiin tulevaisuuden suunnitelmiin. Korkea sosioekonominen asema voi siis mahdollistaa psykologisessa joustavuudessa keskeisten arvojen mukaisten tekojen toteuttamisen ja avoimuuden ympäristön mahdollisuuksia kohtaan ja siten edesauttaa identiteettiin samaistumista.

Korkeaan sosioekonomiseen asemaan liittyvät resurssit, kuten taloudellinen turvallisuus ja luottamus omaan pärjäämiseen myös tulevaisuudessa, sosiaalinen tuki sekä roolimallit ja representaatio voivat mahdollistaa myös jo tehtyjen valintojen ja sitoumusten uudelleenharkinnan. Korkean sosioekonomisen aseman nuorilla voi täten olla enemmän resursseja valjastaa psykologisen joustavuuden

taidot, kuten kyky tarkastella omia ajatuksia joustavasti, käytännön pohdintaan ja arviointiin siitä, mikä on itselle sopiva ja mieluinen polku. Matalan sosioekonomisen aseman nuorilla varhaisempi identiteettiin sitoutuminen voi olla edellytys taloudellisen tilanteen turvaamiseksi, jolloin avoin ja joustava vaihtoehtojen tutkiminen ja jo tehtyjen sitoumusten uudelleen tarkinta ei välttämättä ole edes mahdollista. Korkea sosioekonominen asema voi mahdollistaa usein myös ajallisesti pidemmälle menevän pohdinnan ja uudelleen tarkinnan, sillä korkealle sosioekonomiselle asemalle tyypilliset koulutuspolut ovat usein pitkiä ja tämän sosioekonomisen aseman nuorilla on usein myös luottoa omaan taloudelliseen pärjäämiseen tulevaisuutta ajatellen.

Sosioekonominen asema voi vaikuttaa myös siihen, miten psykologinen joustavuus on yhteydessä identiteetin murehtivaan etsimiseen. Matala sosioekonominen asema voi asettaa nuoren elämään useita kuormitustekijöitä, jotka voivat aiheuttaa stressiä ja ahdistusta (Masarik & Conger, 2017; Rivnyák ym., 2021). Stressi ja ahdistus ovat yhteydessä omiin tunteisiin ja ajatuksiin jumiin jäämiseen sekä niiden vatkomiseen, jotka ovat keskeisiä ilmiöitä sekä matalassa psykologisessa joustavuudessa että identiteetin murehtivassa etsimisessä (Pickett ym., 2012; Prioste ym., 2020; Puolakanaho ym., 2019). Voi siis olla mahdollista, että matala sosioekonominen asema voimistaa psykologisen joustavuuden ja murehtivan etsimisen välistä kielteistä yhteyttä. Matalassa sosioekonomisessa asemassa elävä nuori saattaa myös ymmärtää ja sisäistää perheen sosioekonomisen aseman ja siihen liittyvät kuormitustekijät. Tällöin matalaan psykologiseen joustavuuteen liittyvä ahdistuneisuus, huonommuuden tunne ja epämiellyttävien tunteiden ja ajatusten vältteleminen (Pickett ym., 2012; Puolakanaho ym., 2019) voivat sisäistyä omaa identiteettiä koskeväksi ruminaatioksi. Toisaalta on mahdollista, että matala sosioekonominen asema voi suojata murehtivalta etsimiseltä silloin, kun nuorella on matala psykologinen joustavuus. Matalan sosioekonomisen aseman nuorilla esimerkiksi koulutus- ja ammatinvalinta voivat olla prosesseina suoraviivaisempia, eikä niihin välttämättä sisälly yhtä paljon realistisiksi koettuja valinnan mahdollisuuksia kuin korkeamman sosioekonomisen aseman nuorilla (Diemer & Hsieh, 2008; Hannah & Kahn, 1989). Tällöin matala psykologinen joustavuus voisi matalan sosioekonomisen aseman nuorilla ilmetä emotionaalisen ruminaationa, ilman että se kehittyisi laajemmaksi identiteettitason ruminaatioksi.

Tutkimuskysymykset ja hypoteesit

Tutkimusta psykologisen joustavuuden ja identiteetin kehityksen välisistä yhteyksistä on nuorten keskuudessa melko rajallisesti. Aihetta on tärkeää tutkia lisää, sillä aiempi tutkimuskirjallisuus antaa

viitteitä siitä, että psykologisen joustavuuden eri osaprosessit voivat olla yhteydessä identiteetin kehitykseen. Myös sosioekonomisen aseman yhteydestä identiteetin kehitykseen on tärkeää saada lisää tietoa, sillä aiemman tutkimuskirjallisuuden mukaan erilaiset sosioekonomiset lähtökohdat voivat antaa nuorille erilaisia valmiuksia identiteetin kehitykselle. Tutkimuksemme vastaa Mannerströmin ja kumppaneiden (2016) esiin nostamaan jatkotutkimustarpeeseen sosioekonomisen aseman ja identiteetin ulottuvuuksien yhteyksistä erityisesti pitkittäistutkimuskontekstissa. Sosioekonominen asema voi myös muuntaa psykologisen joustavuuden ja identiteetin kehityksen välisiä yhteyksiä mahdollistamalla tai rajoittamalla erilaisia kehityskulkuja. Tästä aiheesta ei ole aiempaa tutkimusta. Tämän tutkimuksen tavoitteena on seuraavien tutkimuskysymysten avulla tarkastella psykologisen joustavuuden ja identiteetin kehityksen sekä sosioekonomisen aseman ja identiteetin kehityksen välisiä yhteyksiä koulusiirtymässä peruskoulusta toisen asteen opintoihin. Lisäksi tavoitteena on selvittää, muuntaako sosioekonominen asema psykologisen joustavuuden ja identiteetin kehityksen välisiä yhteyksiä.

1. Missä määrin psykologinen joustavuus 9. luokalla on yhteydessä identiteetin eri ulottuvuuksiin (etsiminen, sitoutuminen, samaistuminen, uudelleenharkinta ja murehtiva etsiminen) 9. luokalla sekä niissä tapahtuvaan kehitykseen 9. luokan syksystä toisen asteen 1. vuoden kevääseen ja 3. vuoden syksyyn? Oletuksena on (Hypoteesi 1), että psykologinen joustavuus on identiteetin ulottuvuuksista myönteisesti yhteydessä etsimiseen ja sitoutumiseen ja kielteisesti yhteydessä murehtivaan etsimiseen (Hitlin, 2003; Knafo & Schwartz, 2004; Luyckx ym., 2010; Luyckx ym., 2013; Ragelienė, 2016; Schwartz ym., 2013).

2. Miten sosioekonominen asema on yhteydessä identiteetin eri ulottuvuuksiin (etsiminen, sitoutuminen, samaistuminen, uudelleenharkinta ja murehtiva etsiminen) 9. luokalla sekä niissä tapahtuvaan kehitykseen 9. luokan syksystä toisen asteen 1. vuoden kevääseen ja toisen asteen 3. vuoden syksyyn? Oletuksena on (Hypoteesi 2), että sosioekonominen asema on identiteetin ulottuvuuksista myönteisesti yhteydessä etsimiseen (Phillips & Pittman, 2003; Rivnyák ym., 2021; Sartor & Youniss 2002).

3. Muuntaako sosioekonominen asema psykologisen joustavuuden ja identiteetin kehityksen välisiä yhteyksiä tarkasteltuna 9. luokalla sekä 9. luokan syksystä toisen asteen 1. vuoden kevääseen ja toisen asteen 3. vuoden syksyyn? Emme aseta hypoteesia, koska aiempaa tutkimusta aiheesta ei ole.

AINEISTO JA MENETELMÄT

Tutkimusasetelma ja aineisto

Tutkimuksen aineisto on osa Suomen Akatemian ja Suomen Kulttuurirahaston rahoittamaa TIKAPUU 2 – Yläkoulusta toisen asteen opintoihin –tutkimushanketta (Kiuru & Ahonen, 2017–, www.jyu.fi/psychology/tikapuu). Tutkimukseen osallistuneet ovat keskisuomalaisia nuoria (n = 885). TIKAPUU 2 -tutkimushankkeessa seurataan nuorten siirtymistä peruskoulun yhdeksänneltä luokalta toisen asteen opintoihin. Tutkimushankkeen tarkoituksena on tutkia toisen asteen koulutukseen siirtymisen onnistumista sekä tukea nuoria tässä kriittisessä siirtymävaiheessa. Hanke on toteutettu Jyväskylän yliopiston psykologian laitoksella. Jyväskylän yliopiston eettinen toimikunta on hyväksynyt hankkeen tutkimussuunnitelman. Tutkittavilta kerättiin kirjallinen suostumus tutkimukseen osallistumisesta.

Tämän tutkimuksen aineisto on kerätty syksyllä 2017, tutkittavien nuorten ollessa yhdeksännellä luokalla, keväällä 2019 samojen nuorten siirryttyä toisen asteen ensimmäisen vuoden opintoihin sekä syksyllä 2020 nuorten ollessa toisen asteen kolmannen vuoden opinnoissa. Tutkimukseen osallistuneet nuoret olivat kotoisin kahdesta eri keskisuomalaisesta kunnasta. Analysoimme tutkimuksemme kolmea mittapistettä, jotka olivat 9. luokan syksy, toisen asteen 1. vuoden kevät ja toisen asteen 3. vuoden syksy. Näin saamme kattavan ja tasaisen kuvan nuorten identiteetin kehityksestä läpi kriittisen koulusiirtymän peruskoulusta toiselle asteelle sekä läpi toisen asteen opintojen. Yhdeksännen luokan syksyllä tutkimukseen osallistui 885 nuorta, toisen asteen koulutuksen 1. vuoden keväällä 831, ja toisen asteen koulutuksen 3. vuoden syksyllä 722. Tutkittavat vastasivat kyselyihin 9. luokan syksyllä ja toisen asteen 1. vuoden keväällä koulupäivän aikana, ja COVID-19 -aikana eli toisen asteen 3. vuoden syksyllä etänä.

Tutkittavista 56,2 % (n = 497) oli tyttöjä ja 43,8 % (n = 388) poikia. Tutkittavien keski-ikä yhdeksännellä luokalla oli 15,74 vuotta (vaihteluväli 14,58–18,08). Otos edusti äidinkieleltään hyvin Keski-Suomen koko väestöä (Suomen virallinen tilasto, 2020). Perherakenteen osalta otos edusti melko hyvin koko Suomen väestöä (Suomen virallinen tilasto, 2019a). Koulutuspaikan osalta otos edusti melko hyvin koko väestöä, mutta lukiolaiset olivat hieman yliedustettuina (Suomen virallinen tilasto, 2019b).

Otoksemme muodostui niistä nuorista, jotka vastasivat kyselyyn 9. luokalla. Rajasimme otoksesta pois ne nuoret, jotka tulivat tutkimukseen mukaan vasta toisen asteen 1. tai 3. vuoden aikana.

Koska yhdeksännen luokan mittauksessa tutkittavia oli 885, toisen asteen 1. vuoden keväällä 831 ja 3. vuoden syksyllä 722, tarkastelimme tutkimuksessa mukana olleita ja tutkimuksesta pois jääneitä nuoria ristiintaulukoinnilla ja riippumattomien otosten t-testillä. Tutkimme sitä, erosivatko tutkimuksesta pois jääneet nuoret tutkimukseen jääneistä nuorista sukupuolen, identiteetin ulottuvuuksien, psykologisen joustavuuden tai sosioekonomisen aseman osalta. 9. luokalla tutkimukseen osallistuneista nuorista 30,6 % ei osallistunut tutkimukseen enää toisen asteen 3. luokalla. Ristiintaulukointi osoitti, että poikia jäi tutkimuksesta pois tyttöjä enemmän ($\chi^2(1) = 124.2, p < .001, Cramer's V = .35$). Alun perin tutkimuksessa mukana olleista tytöistä 17,4 % ja pojista 49,8 % jättäytyi pois tutkimuksesta toisen asteen 3. vuoden syksyyn mennessä. T-testi puolestaan osoitti, että niillä, jotka pysyivät tutkimuksessa mukana toisen asteen 3. vuoteen asti, oli enemmän identiteetin etsimistä ($t(871) = -2.70, p < .01$), uudelleenarviointia ($t(875) = -3.09, p < .01$) ja murehtivaa etsimistä ($t(869) = -2.07, p < .05$) 9. luokalla kuin niillä, jotka jäivät tutkimuksesta pois toisen asteen 3. vuoteen mennessä. Eroja ei havaittu identiteettiin sitoutumisen, samaistumisen tai psykologisen joustavuuden kohdalla. T-testi osoitti myös, että tutkimuksesta pois jättäytyneet nuoret olivat matalammasta sosioekonomisesta asemasta kuin tutkimuksessa pysyneet nuoret ($t(690) = -3.08, p < .01$).

Mittarit ja muuttujat

Psykologinen joustavuus

Psykologista joustavuutta mitattiin yhdeksännen luokan syksyllä AFQ-8 (Avoidance and Fusion Questionnaire) -arviointimenetelmällä. AFQ-8 on 8-osainen versio alkuperäisestä 17-osaisesta AFQ-Y -mittarista (Greco ym., 2008). Kyseessä on itsearviointimittari, joka arvioi lasten ja nuorten psykologista joustamattomuutta, ja se sisältää kahdeksan kysymystä. Mittarissa on esimerkiksi seuraavan tyyppisiä kysymyksiä: “Elämäni ei tule olemaan hyvää ennen kuin olen onnellinen”, “Minun täytyy päästä eroon huolistani ja peloistani ollakseni onnellinen” ja “Pahojen asioiden, joita ajattelen itsenäni, on oltava totta”. Kysymyksissä on vastausvaihtoehtoina viisiportainen Likert-asteikko 0 = ei pidä yhtään paikkaansa – 4 = pitää täysin paikkaansa. Mittarilla on hyvä reliabiliteetti ja validiteetti (Greco ym., 2008). Psykologinen joustamattomuus käännettiin psykologiseksi joustavuudeksi analyysiin, eli mittarin negatiiviset pistemäärät muutettiin positiivisiksi. Mittarin kysymyksistä muodostettiin keskiarvosummamuuttuja, jonka skaalan vaihteluväli oli 0-4. Summamuuttujan Cronbachin alfa oli .88.

Identiteetin kehitys

Identiteetin kehitystä mitattiin tässä tutkimuksessa Lyuckxin ja kumppaneiden (2008) rakentaman mittarin (Dimensions of Identity Development Scale, DIDS) suomennetulla versiolla. DIDS on itsearviointimittari, joka sisältää 13 identiteetin kehitystä arvioivaa väittämää. Väittämät jakautuivat identiteetin ulottuvuuksien välille seuraavasti: etsiminen, kolme kysymystä (esim. ”Punnitsen aktiivisesti eri suuntia, joita kohti elämässäni pyrkisin”), sitoutuminen, kaksi kysymystä (esim. ”Olen päättänyt elämälleni suunnan, jota tulen seuraamaan”), uudelleenharkinta, kaksi kysymystä (esim. ”Mietin, sopivatko suunnitelmani siihen, mitä todella haluan”), samaistuminen, kaksi kysymystä (esim. ”Tulevaisuuden suunnitelmani antavat minulle itseluottamusta”), murehtiva etsiminen, kolme kysymystä (esim. ”Murehdin sitä, mitä elämässäni haluan”). Nuoret vastasivat väittämiin viisiportaisella Likert-asteikolla, jossa 1 = Täysin eri mieltä ja 5 = Täysin samaa mieltä.

Testasimme identiteetin kehityksen viiden ulottuvuuden mallin sopivuutta aineistossa eksploratorisella faktorianalyysillä. Analyysi tuki teoreettisia oletuksia mittarin rakenteesta osittain. Väittämä 11 (”Mietin tekemiäni tulevaisuuden suunnitelmia”) latautui ensimmäisellä mittapisteellä samaistumiseen uudelleenharkinnan sijaan. Väittämä 11 myös heikensi Cronbachin alfoja huomattavasti uudelleenharkinnassa, joten se päätettiin jättää pois lopullisista analyyseistä. Uudelleenharkinnan Cronbachin alfa yhdeksännellä luokalla oli .72 (väittämän 11 kanssa reliabiliteetti .65), toisen asteen 1. vuonna .75 (väittämän 11 kanssa reliabiliteetti .73) ja toisen asteen 3. vuonna .70 (väittämän 11 kanssa reliabiliteetti .66).

Tämän jälkeen identiteetin viidestä ulottuvuudesta muodostettiin keskiarvosummamuuttujat. Identiteetin ulottuvuuksien summamuuttujien Cronbachin alfa -kertoimet on esitelty Taulukossa 1.

TAULUKKO 1. Identiteetin ulottuvuuksien reliabiliteetit (Cronbachin alfa) kaikilla mittapisteillä.

	Etsiminen	Sitoutuminen	Samaistuminen	Uudelleenharkinta	Murehtiva etsiminen
9. luokan syksy	.74	.94	.88	.72	.80
Toisen asteen 1. vuoden kevät	.70	.95	.89	.75	.85
Toisen asteen 3. vuoden syksy	.75	.92	.88	.70	.81

Sosioekonominen asema

Sosioekonomista asemaa mitattiin tässä tutkimuksessa korkeimmin koulutetun vanhemman koulutustason avulla. Koulutustaso luokiteltiin seuraavasti: 1 = ei ammatillista koulutusta, 2 = työllisyys- tai ammatillisia kursseja (vähintään 4 kk), 3 = ammatillinen koulutus, 4 = opistotasoinen koulutus, 5 = ammattikorkeakoulu, 6 = yliopisto/korkeakoulu ja 7 = yliopistollinen jatkotutkinto (lisensiaatti, tohtori). Korkeimmin koulutetun vanhemman koulutustasoa varten muodostettiin uusi muuttuja siten, että vastanneiden vanhempien koulutustasot käytiin yksitellen läpi, ja uuteen muuttujaan lisättiin korkeammin koulutetun vanhemman koulutustasoa vastaava numeroarvo (1-7).

Analyysimenetelmät

Ensin tarkastelimme kuvailevia tietoja muuttujien välisten Pearsonin korrelaatiokertoimien avulla. Tämän jälkeen ensimmäisenä tutkimuskysymyksenä selvitettiin, missä määrin psykologinen joustavuus yhdeksännellä luokalla on yhteydessä nuorten identiteetin eri ulottuvuuksiin (etsiminen, sitoutuminen, samaistuminen, uudelleenarkointi ja murehtiva etsiminen) ja niissä tapahtuvaan kehitykseen 9. luokalta toisen asteen 3. vuoden loppuun. Näitä yhteyksiä tarkasteltiin hierarkkisen regressioanalyysin avulla erikseen kullekin identiteetin osa-alueelle. Ensin tutkittiin joustavuuden yhteyttä identiteetin ulottuvuuksiin 9. luokan syksyllä. Tällöin regressioanalyysin ensimmäiselle askelelle lisättiin psykologinen joustavuus. Tämän jälkeen tutkimme joustavuuden yhteyttä kuhunkin identiteetin ulottuvuuteen ensin 1. vuoden keväällä niin, että 9. luokan taso kontrolloitiin, ja sitten toisen asteen 3. vuoden syksyllä niin, että toisen asteen 1. vuoden taso kontrolloitiin. Tällöin regressioanalyysin ensimmäiselle askelelle lisättiin edellisen mittapisteen taso saman ulottuvuuden muuttujasta ja toiselle askelelle psykologinen joustavuus. Teimme siis jokaiselle viidelle identiteetin ulottuvuudelle kolme regressiomallia.

Toisena tutkimuskysymyksenä selvitettiin, missä määrin sosioekonominen asema on yhteydessä identiteetin eri ulottuvuuksiin 9. luokalla ja niissä tapahtuvaan kehitykseen 9. luokalta toisen asteen 3. vuoden loppuun. Tätä yhteyttä tutkimme hierarkkisen regressioanalyysin avulla. Sosioekonomisen aseman yhteyttä identiteetin eri ulottuvuuksiin tarkasteltiin samoin kuin ensimmäisessä tutkimuskysymyksessä eli psykologisen joustavuuden kohdalla. Menettely sosioekonomisen aseman kohdalla oli siis sama kuin edellä, mutta psykologisen joustavuuden sijasta regressiomalliin lisättiin korkeimmin koulutetun vanhemman muuttuja.

Kolmantena tutkimuskysymyksenä selvitettiin, muuntaako sosioekonominen asema psykologisen joustavuuden ja identiteetin kehityksen välisiä yhteyksiä. Tätä tutkittiin jälleen hierarkkisen regressioanalyysin avulla. Analyysejä varten psykologisen joustavuuden summamuuttuja sekä korkeimmin koulutetun vanhemman muuttuja standardoitiin, ja niistä luotiin uusi yhdysvaikutusmuuttuja. Teimme jälleen kolme regressiomallia jokaiselle identiteetin viidelle ulottuvuudelle. Kun yhteyksiä tutkittiin 9. luokalla, regressioanalyysin ensimmäiselle askelelle lisättiin standardoidut muuttujat ja toiselle askelelle yhdysvaikutusmuuttuja. Tämän jälkeen muuntavaa vaikutusta tutkittiin toisen asteen 1. vuonna ja toisen asteen 3. vuonna. Kummassakin tapauksessa regressioanalyysin ensimmäiselle askelelle lisättiin edellisen mittapisteen taso saman ulottuvuuden muuttujasta. Toiselle askelelle lisättiin standardoidut muuttujat, ja kolmannelle askelelle yhdysvaikutusmuuttuja. Tilastollisesti merkitseviä tuloksia tutkimme tarkemmin piirtämällä niistä yhdysvaikutuskuvioita. Kuvioita piirsimme Microsoft Excelillä standardoitujen muuttujien sekä yhdysvaikutusmuuttujan regressiokertoimien avulla. Kuvioista tulkitsimme sen, miten psykologinen joustavuus (kuviossa ilmaistu x-akselilla keskiarvon ja keskihajontojen avulla) on yhteydessä tiettyyn identiteetin ulottuvuuteen (kuviossa ilmaistu y-akselilla lukuarvoina) erikseen korkean ja matalan sosioekonomisen aseman nuorilla (kuviossa ilmaistu kahtena eri janana). Kaikki aineiston analyysit tehtiin käyttäen IBM SPSS Statistics 26 -ohjelmistoa.

TULOKSET

Psykologisen joustavuuden yhteys identiteetin kehitykseen

Identiteetin ulottuvuuksien keskiarvot ja keskihajonnat jokaisella mittapisteellä ja psykologisen joustavuuden keskiarvo ja keskihajonta 9. luokalla on esitelty Taulukossa 2.

TAULUKKO 2. Identiteetin ulottuvuuksien ja psykologisen joustavuuden keskiarvot ja –hajonnat kaikilla mittapisteillä.

	Etsiminen ka (kh)	Sitoutuminen ka (kh)	Samaistuminen ka (kh)	Uudelleenharkinta ka (kh)	Murehtiva etsiminen ka (kh)	Psykologinen joustavuus ka (kh)
9. luokan syksy (N = 885)	10.93 (2.58)	6.93 (2.21)	6.41 (2.12)	6.32 (2.01)	8.36 (3.08)	2.97 (0.82)
Toisen asteen 1. vuoden kevät (N = 831)	11.23 (2.41)	6.84 (2.23)	6.14 (2.19)	6.58 (2.08)	8.54 (3.24)	
Toisen asteen 3. vuoden syksy (N = 722)	11.48 (2.62)	6.45 (2.33)	6.06 (2.32)	6.82 (2.15)	9.55 (3.36)	

Ennen varsinaisia analyysejä tarkastelimme muuttujien välisiä korrelaatioita 9. luokalla. Muuttujien väliset Pearsonin korrelaatiokertoimet on esitelty Taulukossa 3. Riippuvuus oli voimakkainta identiteettiin sitoutumisen ja samaistumisen, etsimisen ja sitoutumisen sekä etsimisen ja samaistumisen välillä.

TAULUKKO 3. Identiteetin ulottuvuuksien ja psykologisen joustavuuden väliset Pearsonin korrelaatiokertoimet 9. luokan syksyllä.

Identiteetin ulottuvuus	1	2	3	4	5	6
1 Etsiminen	-					
2 Sitoutuminen	.61***	-				
3 Samaistuminen	.57***	.70***	-			
4 Uudelleenharkinta	.33***	.13***	.18***	-		
5 Murehtiva etsiminen	-.17***	-.45***	-.42***	.25***	-	
6 Psykologinen joustavuus	.27***	.28***	.33***	-.10**	-.38***	-

Huom. * $p < 0.05$, ** $p < 0.01$, *** $p < 0.001$

Ensimmäistä tutkimuskysymystä tarkasteltiin hierarkkisen regressioanalyysin avulla. Ensimmäisenä tutkittiin psykologisen joustavuuden yhteyttä identiteetin kehitykseen 9. luokalla. Seuraavaksi tutkittiin psykologisen joustavuuden yhteyttä identiteetin ulottuvuuksiin toisen asteen 1. vuonna, kun 9. luokan taso samoista muuttujista kontrolloitiin. Kolmantena tutkittiin psykologisen joustavuuden yhteyttä identiteetin ulottuvuuksiin toisen asteen 3. vuonna, kun toisen asteen 1. vuoden taso samoista muuttujista kontrolloitiin. Tulokset on esitelty Taulukoissa 4 ja 5.

TAULUKKO 4. Psykologisen joustavuuden standardoidut regressiokertoimet ja selitysasteet identiteetin ulottuvuuksille 9. luokan syksyllä, sekä niiden tilastollinen merkitsevyys.

Identiteetin ulottuvuus	β	R^2
Etsiminen	.27***	.07***
Sitoutuminen	.28***	.08***
Samaistuminen	.33***	.11***
Uudelleenharkinta	-.10**	.01**
Murehtiva etsiminen	-.38***	.15***

Huom. β = standardoitu regressiokerroin, R^2 = selitysaste

Huom. * $p < 0.05$, ** $p < 0.01$, *** $p < 0.001$

TAULUKKO 5. Psykologisen joustavuuden standardoidut regressiokertoimet sekä selitysasteet ja niiden muutos identiteetin ulottuvuuksille toisen asteen 1. vuonna ja 3. vuonna sekä niiden tilastollinen merkitsevyys, kun edellisen mittapisteen taso kontrolloitiin.

Identiteetin ulottuvuus	Askel 1			Askel 2			
	9. luokan taso			9. luokan taso	Psykologinen joustavuus		
	β	ΔR^2	R^2	β	β	ΔR^2	R^2
Etsiminen	.42***	.18***	.18***	.42***	.01	.00	.18
Sitoutuminen	.46***	.21***	.21***	.44***	.09*	.01*	.22*
Samaistuminen	.42***	.18***	.18***	.41***	.05	.00	.18
Uudelleenharkinta	.31***	.09***	.09***	.29***	-.16***	.02***	.12***
Murehtiva etsiminen	.51***	.26***	.26***	.44***	-.17***	.03***	.28***

	Askel 1			Askel 2			
	Toisen asteen 1. vuoden taso			Toisen asteen 1. vuoden taso	Psykologinen joustavuus		
	β	ΔR^2	R^2	β	β	ΔR^2	R^2
Etsiminen	.46***	.21***	.21***	.45***	.11**	.01**	.23**
Sitoutuminen	.46***	.21***	.21***	.44***	.09*	.01*	.22*
Samaistuminen	.43***	.19***	.19***	.41***	.13**	.02**	.20**
Uudelleenharkinta	.45***	.21***	.21***	.46***	.01	.00	.21
Murehtiva etsiminen	.56***	.31***	.31***	.53***	-.10*	.01*	.32*

Huom. β = standardoitu beta-kerroin, ΔR^2 = selitysasteen muutos, kun askeleen kaikki muuttujat ovat mukana, R^2 = mallin kokonaisselitysaste.

Huom. * $p < 0.05$, ** $p < 0.01$, *** $p < 0.001$

Etsiminen. Psykologinen joustavuus oli tilastollisesti merkitsevästi yhteydessä identiteetin etsimiseen 9. luokalla ja toisen asteen 3. vuonna. Mitä enemmän nuorilla oli psykologista joustavuutta 9. luokalla, sitä enemmän heillä oli etsimistä 9. luokalla ja toisen asteen 3. vuonna. Psykologinen joustavuus selitti 7,1 % 9. luokan etsimisen vaihtelusta [$F(1, 863) = 66.10, p < .001$]. Etsimisen toisen asteen 1. luokan taso selitti 21,3 % toisen asteen 3. vuoden etsimisen vaihtelusta [$F(1, 483) = 130.89, p < .001$]. Psykologisen joustavuuden lisääminen malliin lisäsi selitysstetta 1,3 % [$F(1, 482) = 7.97, p < .01$]. Joustavuus ei ollut yhteydessä toisen asteen 1. vuoden etsimiseen.

Sitoutuminen. Psykologinen joustavuus oli tilastollisesti merkitsevästi yhteydessä identiteettiin sitoutumiseen kaikilla mittapisteillä. Mitä enemmän nuorilla oli joustavuutta 9. luokalla, sitä enemmän heillä oli sitoutumista 9. luokalla ja toisen asteen 1. ja 3. vuonna. Psykologinen joustavuus selitti 7,6 % 9. luokan sitoutumisen vaihtelusta [$F(1, 870) = 71.16, p < .001$]. Sitoutumisen 9. luokan taso selitti 20,9 % toisen asteen 1. vuoden sitoutumisen vaihtelusta [$F(1, 665) = 175.80, p < .001$]. Psykologisen joustavuuden lisääminen malliin lisäsi selitysstetta vain 0,7 % [$F(1, 664) = 6.19, p < .05$]. Sitoutumisen toisen asteen 1. vuoden taso selitti 21,4 % toisen asteen 3. vuoden sitoutumisen vaihtelusta [$F(1, 483) = 131.44, p < .001$]. Psykologisen joustavuuden lisääminen malliin lisäsi selitysstetta 0,8 % [$F(1, 482) = 5.06, p < .05$].

Samaistuminen. Psykologinen joustavuus oli tilastollisesti merkitsevästi yhteydessä identiteettiin samaistumiseen 9. luokalla ja toisen asteen 3. vuonna. Mitä enemmän nuorilla oli joustavuutta 9. luokalla, sitä enemmän heillä oli sitoutumista 9. luokalla ja toisen asteen 3. vuonna. Psykologinen joustavuus selitti 10,7 % 9. luokan samaistumisen vaihtelusta [$F(1, 867) = 103.86, p < .001$]. Samaistumisen toisen asteen 1. vuoden taso selitti 18,8 % toisen asteen 3. vuoden samaistumisen vaihtelusta [$F(1, 482) = 111.71, p < .001$]. Psykologisen joustavuuden lisääminen malliin lisäsi selitysstetta 1,6 % [$F(1, 481) = 9.65, p < .01$]. Joustavuus ei ollut yhteydessä toisen asteen 1. vuoden samaistumiseen.

Uudelleenharkinta. Psykologinen joustavuus oli tilastollisesti merkitsevästi yhteydessä identiteetin uudelleenharkintaan 9. luokalla ja toisen asteen 1. vuonna. Mitä vähemmän nuorilla oli joustavuutta 9. luokalla, sitä enemmän oli uudelleenharkintaa 9. luokalla ja toisen asteen 1. vuonna. Psykologinen joustavuus selitti vain 1 % 9. luokan uudelleenharkinnan vaihtelusta [$F(1, 868) = 8.93, p < .01$]. Uudelleenharkinnan 9. luokan taso selitti 9,4 % toisen asteen 1. vuoden uudelleenharkinnan vaihtelusta [$F(1, 662) = 68.63, p < .001$]. Psykologisen joustavuuden lisääminen malliin lisäsi selitysstetta 2,4 % [$F(1, 661) = 18.17, p < .001$]. Toisen asteen 3. vuonna joustavuus ei ollut tilastollisesti merkitsevästi yhteydessä uudelleenharkintaan.

Murehtiva etsiminen. Psykologinen joustavuus oli tilastollisesti merkitsevästi yhteydessä identiteetin murehtivaan etsimiseen kaikilla mittapisteillä. Mitä vähemmän nuorilla oli psykologista joustavuutta 9. luokalla, sitä enemmän oli murehtivaa etsimistä 9. luokalla ja toisen asteen 1. ja 3. vuonna. Joustavuus selitti 14,7 % 9. luokan murehtivan etsimisen vaihtelusta [$F(1, 861) = 148.02, p < .001$]. Murehtivan etsimisen 9. luokan taso selitti 25,6 % toisen asteen 1. vuoden murehtivan etsimisen vaihtelusta [$F(1, 659) = 226.33, p < .001$]. Psykologisen joustavuuden lisääminen malliin lisäsi selityssastetta 2,5 % [$F(1, 658) = 22.68, p < .001$]. Murehtivan etsimisen toisen asteen 1. vuoden taso selitti 31,2 % toisen asteen 3. vuoden murehtivan etsimisen vaihtelusta [$F(1, 483) = 219.49, p < .001$]. Joustavuuden lisääminen malliin lisäsi selityssastetta 0,9 % [$F(1, 482) = 6.14, p < .05$].

Sosioekonomisen aseman yhteys identiteetin kehitykseen

Sosioekonomisen aseman yhteyttä identiteetin kehitykseen tutkittiin hierarkkisen regressioanalyysin avulla. Ensin tutkittiin sosioekonomisen aseman yhteyttä identiteetin ulottuvuuksiin 9. luokalla. Tulokset on esitetty Taulukossa 6. Tällöin tilastollisesti merkitseviä tuloksia ei löytynyt.

TAULUKKO 6. Sosioekonomisen aseman standardoidut regressiokerroimet ja selityssasteet identiteetin ulottuvuuksille 9. luokan syksyllä, sekä niiden tilastollinen merkitsevyys.

Identiteetin ulottuvuus	β	R^2
Etsiminen	.06	.00
Sitoutuminen	.02	.00
Samaistuminen	-.00	.00
Uudelleenharkinta	-.03	.00
Murehtiva etsiminen	.03	.00

Huom. β = standardoitu regressiokerroin, R^2 = selityssaste

Huom. * $p < 0.05$, ** $p < 0.01$, *** $p < 0.001$

Seuraavaksi tutkittiin sosioekonomisen aseman yhteyttä identiteetin ulottuvuuksiin toisen asteen 1. vuonna, kun 9. luokan taso samoista muuttujista kontrolloitiin. Sosioekonominen asema oli tilastollisesti merkitsevästi yhteydessä identiteetin etsimiseen ja uudelleenharkintaan toisen asteen 1. vuonna. Kolmantena tutkittiin sosioekonomisen aseman yhteyttä identiteetin ulottuvuuksiin toisen asteen 3. vuonna, kun toisen asteen 1. vuoden taso samoista muuttujista kontrolloitiin. Tilastollisesti merkitseviä tuloksia ei löytynyt. Tulokset on esitelty Taulukossa 7.

TAULUKKO 7. Sosioekonomisen aseman standardoidut regressiokertoimet sekä selitysasteet ja niiden muutos identiteetin ulottuvuuksille toisen asteen 1. vuonna ja 3. vuonna sekä niiden tilastollinen merkitsevyys, kun edellisen mittapisteen taso kontrolloitiin.

Identiteetin ulottuvuus	Askel 1			Askel 2			
	9. luokan taso			9. luokan taso Sosioekonominen asema			
	β	ΔR^2	R^2	β	β	ΔR^2	R^2
Etsiminen	.42***	.18***	.18***	.42***	.11**	.01**	.19**
Sitoutuminen	.47***	.29***	.29***	.47***	.06	.00	.22
Samaistuminen	.45***	.19***	.19***	.44***	.07	.01	.20
Uudelleenharkinta	.33***	.11***	.11***	.33***	.09*	.01*	.17*
Murehtiva etsiminen	.53***	.29***	.29***	.53***	.02	.00	.29

	Askel 1			Askel 2			
	Toisen asteen 1. vuoden taso			Toisen asteen 1. vuoden taso Sosioekonominen asema			
	β	ΔR^2	R^2	β	β	ΔR^2	R^2
Etsiminen	.47***	.22***	.22***	.46***	.03	.00	.22
Sitoutuminen	.45***	.21***	.21***	.46***	-.00	.00	.21
Samaistuminen	.44***	.20***	.20***	.45***	-.08	.01	.20
Uudelleenharkinta	.49***	.24***	.24***	.49***	-.02	.00	.24
Murehtiva etsiminen	.56***	.32***	.32***	.56***	.02	.00	.32

Huom. β = standardoitu beta-kerroin, ΔR^2 = selitysasteen muutos, kun askeleen kaikki muuttujat ovat mukana, R^2 = mallin kokonaisselitysaste.

Huom. * $p < 0.05$, ** $p < 0.01$, *** $p < 0.001$

Mitä korkeammin koulutettu nuoren vanhempi oli, sitä enemmän nuorella oli identiteetin etsimistä ja uudelleenharkintaa toisen asteen 1. vuonna. Etsimisen 9. luokan taso selitti 17,7 % toisen asteen 1. vuoden etsimisen vaihtelusta [$F(1, 539) = 115.65, p < .001$]. Sosioekonomisen aseman lisääminen malliin lisäsi selitystasetta 1,2 % [$F(1, 538) = 7.84, p < .01$]. Uudelleenharkinnan kohdalla 9. luokan taso selitti 10,8 % toisen asteen 1. vuoden uudelleenharkinnan vaihtelusta [$F(1, 542) = 65.65, p < .001$]. Sosioekonomisen aseman lisääminen malliin lisäsi selitystasetta 0,8 % [$F(1, 541) = 4.73, p < .05$]. Sosioekonominen asema ei ollut tilastollisesti merkitsevästi yhteydessä sitoutumiseen, samaistumiseen tai murehtivaan etsimiseen toisen asteen 1. vuonna.

Sosioekonomisen aseman muuntava rooli

Sosioekonomisen aseman muuntavaa roolia psykologisen joustavuuden ja identiteetin kehityksen välisissä yhteyksissä tutkittiin jälleen hierarkkisen regressioanalyysin avulla. Tämä toteutettiin siten, että yhdysvaikutustermi lisättiin aiempien tutkimuskysymysten kohdalla kuvattuihin regressiomalleihin, ensimmäisessä mallissa toiselle askelelle ja toisessa ja kolmannessa mallissa kolmannelle askelelle.

Kun tutkittiin sosioekonomisen aseman muuntavaa roolia psykologisen joustavuuden ja identiteetin kehityksen välisissä yhteyksissä 9. luokalla, löydettiin kaksi tilastollisesti merkitsevää tulosta. Sosioekonominen asema muunsi tilastollisesti merkitsevästi psykologisen joustavuuden ja sitoutumisen sekä psykologisen joustavuuden ja samaistumisen välisiä yhteyksiä. Tulokset on esitelty Taulukossa 8 ja Kuvioissa 1 ja 2.

TAULUKKO 8. Psykologisen joustavuuden, sosioekonomisen aseman ja yhdysvaikutustermin (psykologinen joustavuus * sosioekonominen asema) standardoidut regressiokertoimet sekä selitysasteet ja niiden muutos identiteetin ulottuvuuksille 9. luokalla sekä niiden tilastollinen merkitsevyys.

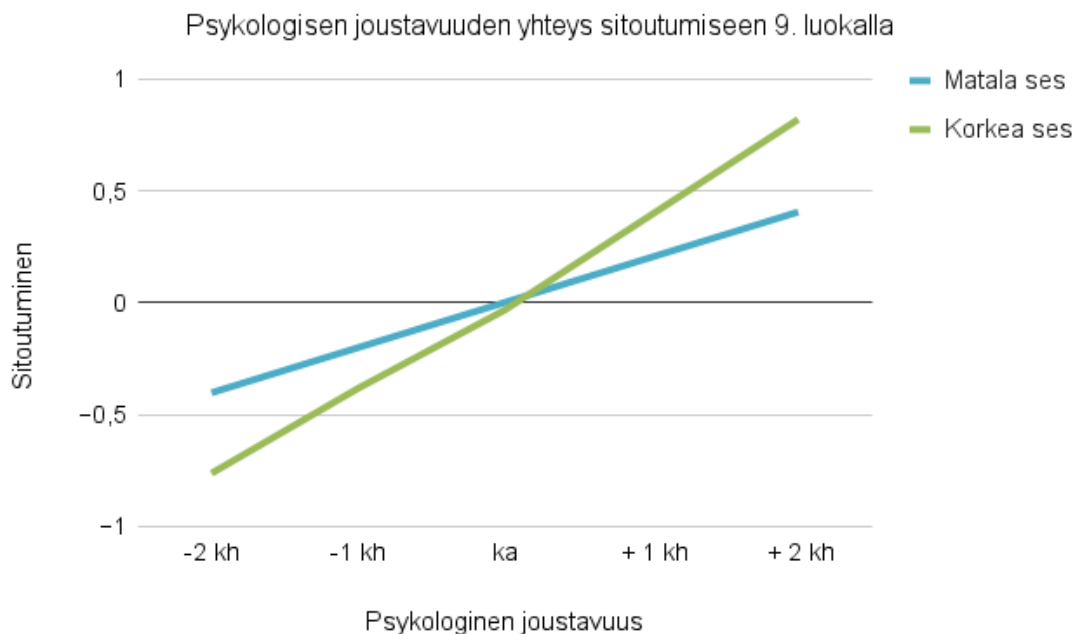
Identiteetin ulottuvuus	Askel 1			Askel 2			
	Psykologinen joustavuus	Sosioekonominen asema		Psykologinen joustavuus *	Sosioekonominen asema		
	β	β	ΔR^2	R^2	β	ΔR^2	R^2
Etsiminen	.31***	.03	.10***	.10***	.07	.00	.10
Sitoutuminen	.29***	-.00	.08***	.08***	.09*	.01*	.09*
Samaistuminen	.35***	-.03	.11***	.11***	.08*	.01*	.12*
Uudelleenharkinta	-.09*	-.02	.01*	.01*	-.01	.00	.01
Murehtiva etsiminen	-.37***	.06	.14***	.14***	.00	.00	.14

Huom. β = standardoitu beta-kerroin mallin viimeiseltä askeleelta (kun kaikki mallin muuttujat ovat mukana), ΔR^2 = selitysasteen muutos, kun askeleen kaikki muuttujat ovat mukana, R^2 = mallin kokonaisselitysaste.

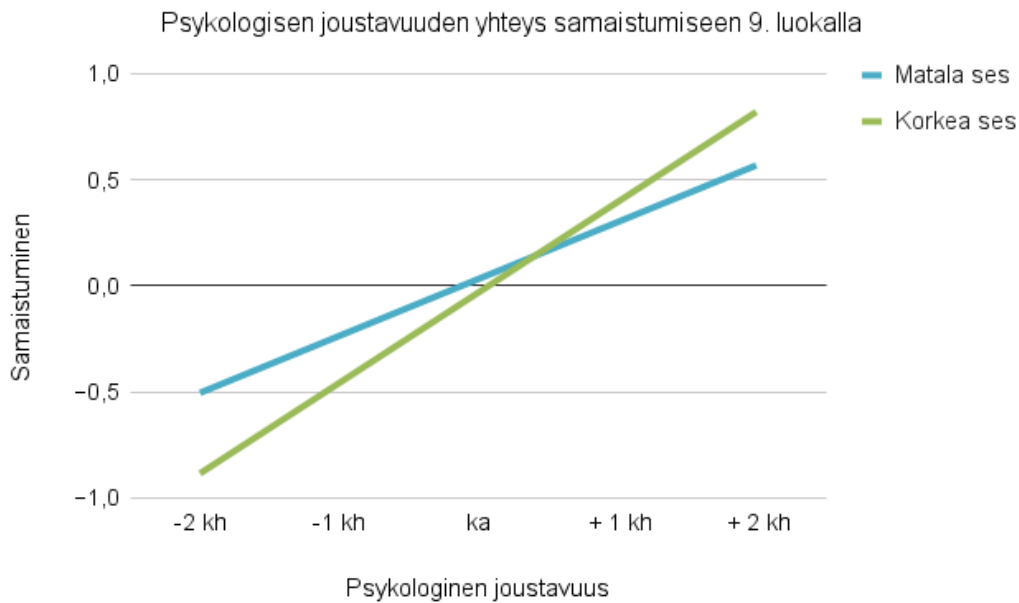
Huom. * $p < 0.05$, ** $p < 0.01$, *** $p < 0.001$

Sosioekonominen asema muunsi tilastollisesti merkitsevästi psykologisen joustavuuden ja identiteettiin sitoutumisen välisiä yhteyksiä 9. luokalla. Tulos on havainnollistettu Kuviossa 1. Korkean sosioekonomisen aseman nuorilla korkea psykologinen joustavuus oli voimakkaammin yhteydessä korkeaan sitoutumiseen 9. luokalla verrattuna matalan sosioekonomisen aseman nuoriin. Psykologinen joustavuus ja sosioekonominen asema selittivät 7,9 % 9. luokan sitoutumisen vaihtelusta [$F(2, 682) = 29.36, p < .001$]. Yhdysvaikutustermin lisääminen malliin lisäsi selityssastetta 0,8 % [$F(1, 681) = 5.82, p < .05$]. Sosioekonominen asema muunsi tilastollisesti merkitsevästi myös psykologisen joustavuuden ja identiteettiin samaistumisen välisiä yhteyksiä. Tulos on havainnollistettu Kuviossa 2. Korkean sosioekonomisen aseman nuorilla korkea psykologinen joustavuus oli voimakkaammin yhteydessä korkeaan samaistumiseen 9. luokalla verrattuna matalan sosioekonomisen aseman nuoriin. Psykologinen joustavuus ja sosioekonominen asema selittivät 11,4 % 9. luokan samaistumisen vaihtelusta [$F(2, 681) = 43.85, p < .001$]. Yhdysvaikutustermin lisääminen malliin lisäsi selityssastetta 0,6 % [$F(1, 680) = 4.74, p < .05$]. Muita tilastollisesti merkitseviä tuloksia ei löytynyt.

KUVIO 1.

KUVIO 2.

Kun tutkittiin sosioekonomisen aseman muuntavaa roolia psykologisen joustavuuden ja identiteetin kehityksen välisissä yhteyksissä toisen asteen 1. ja 3. vuonna, tilastollisesti merkitseviä tuloksia ei löytynyt. Sosioekonomisella asemalla ei siis ollut muuntavaa vaikutusta psykologisen joustavuuden ja etsimisen, uudelleenharkinnan tai murehtivan etsimisen välisissä yhteyksissä millään mittapisteellä.

Psykologisen joustavuuden standardoidut beta-kertoimet mallin kolmannella askeleella (eli silloin, kun kaikki muuttajat olivat mukana mallissa) vaihtelivat välillä $-.17 - .07$, sosioekonomisen aseman standardoidut beta-kertoimet vaihtelivat välillä $.03 - .12$, identiteetin ulottuvuuksien standardoidut beta-kertoimet vaihtelivat välillä $.31 - .47$ ja yhdysvaikutustermin standardoidut beta-kertoimet vaihtelivat välillä $-.03 - .03$. Kolmannen askeleen selitysasteet vaihtelivat välillä $.14 - .30$. Psykologisen joustavuuden standardoidut beta-kertoimet mallin kolmannella askeleella (eli silloin, kun kaikki muuttajat olivat mukana mallissa) vaihtelivat välillä $-.10 - .14$, sosioekonomisen aseman standardoidut beta-kertoimet välillä $-.08 - .03$, identiteetin ulottuvuuksien standardoidut beta-kertoimet välillä $.42 - .52$ ja yhdysvaikutustermin standardoidut beta-kertoimet välillä $-.06 - .05$. Kolmannen askeleen selitysasteet vaihtelivat välillä $.22 - .33$.

POHDINTA

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää psykologisen joustavuuden ja sosioekonomisen aseman yhteyttä identiteetin kehitykseen sekä tutkia sosioekonomisen aseman muuntavaa vaikutusta psykologisen joustavuuden ja identiteetin kehityksen välisiin yhteyksiin. Aihetta on tärkeää tutkia, sillä psykologinen joustavuus voi esimerkiksi osaprosessiensa välityksellä edesauttaa identiteetin myönteistä kehitystä. Lisäksi, erilaiset sosioekonomiset lähtökohdat voivat antaa nuorille erilaisia valmiuksia identiteetin kehityksen suhteen. Tutkimuksessa tarkasteltiin psykologisen joustavuuden ja sosioekonomisen aseman yhteyttä identiteetin ulottuvuuksiin (etsiminen, sitoutuminen, samaistuminen, uudelleenharkinta, murehtiva etsiminen) 9. luokan syksyllä, toisen asteen 1. vuoden keväällä ja 3. vuoden syksyllä. Sosioekonomisen aseman muuntavaa vaikutusta psykologisen joustavuuden ja identiteetin kehityksen välisiin yhteyksiin tutkittiin samalla aikavälillä. Psykologinen joustavuus oli tutkimuksessamme tilastollisesti merkitsevästi yhteydessä kaikkiin identiteetin ulottuvuuksiin. Sosioekonominen asema puolestaan oli tilastollisesti merkitsevästi yhteydessä identiteetin etsimiseen ja uudelleenharkintaan. Lisäksi sosioekonomisella asemalla havaittiin olevan tilastollisesti merkitsevä muuntava vaikutus psykologisen joustavuuden ja identiteettiin sitoutumisen sekä psykologisen joustavuuden ja identiteettiin samaistumisen välisissä yhteyksissä.

Psykologisen joustavuuden yhteys identiteetin kehitykseen

Ensimmäisen tutkimuskysymyksen tavoitteena oli selvittää psykologisen joustavuuden yhteyttä identiteetin ulottuvuuksiin koulusiirtymässä peruskoulusta toiselle asteelle. Hypoteesina oli, että psykologinen joustavuus on identiteetin ulottuvuuksista myönteisesti yhteydessä etsimiseen ja sitoutumiseen ja kielteisesti yhteydessä murehtivaan etsimiseen. Tulokset tukivat hypoteesia. Psykologinen joustavuus oli myönteisesti yhteydessä identiteetin etsimiseen ja siihen sitoutumiseen ja samaistumiseen ja kielteisesti identiteetin uudelleenharkintaan ja murehtivaan etsimiseen.

Psykologisen joustavuuden ja etsimisen myönteiset yhteydet olivat odotettuja, sillä joustavuuden on todettu olevan yhteydessä avoimuuteen uusille kokemuksille (García-Oliva & Piqueras, 2016), mikä mahdollistaa avoimen suhtautumisen erilaisia mahdollisuuksia kohtaan (Hayes ym., 2006; Kashdan & Rottenberg, 2010; Tirsch ym., 2016). Ajattelutaitojen, esimerkiksi abstraktin ja loogisen ajattelun, kehittyminen nuoruudessa tukee sekä psykologista joustavuutta että itseä koskevien käsitysten etsimistä ja muodostamista (Hare ym., 2008; Puolakanaho ym., 2019; Steinberg, 2005).

Laaja-alainen ja joustava erilaisten itselle sopivien vaihtoehtojen ja valintojen kokeileminen on nuoruudessa tärkeää identiteetin etsimisen ja siten identiteetin kehityksen kannalta (Luyckx ym., 2010; Luyckx ym., 2013). Psykologisen joustavuuden osaprosesseista arvojen ja niiden etsimisen sekä tietoisuustaitojen on todettu olevan yhteydessä identiteetin etsimiseen (esim. Adams ym., 2001; Knafo & Schwartz, 2004). Psykologisen joustavuuden mahdollistamat avoimuus ja uteliaisuus uusia mahdollisuuksia kohtaan, tietoinen ympäristön ja sen mahdollisuuksien havainnointi sekä henkilökohtaisesti merkityksellisten arvojen pohtiminen ovat ajankohtaisia juuri 9. luokalla ja toisen asteen lopulla, kun nuori oletettavasti pohtii toiselle ja mahdollisesti kolmannelle koulutusasteelle siirtymistä ja valintojaan liittyen jatko-opintoihin. Psykologisesti joustava nuori suhtautuu avoimesti erilaisia mahdollisuuksia kohtaan sekä kykenee ottamaan joustavasti huomioon ja punnitsemaan omaan elämään ja elämän kulkuun mahdollisesti vaikuttavia tekijöitä. Hän myös pohjaa merkitykselliset valinnat, kuten toisen ja kolmannen asteen kouluvalinnat, arvoihinsa. Toisen asteen alussa psykologinen joustavuus ei ollut yhteydessä etsimiseen. Tällöin joustavuuden sijaan muut tekijät voivat selittää identiteetin etsimistä. Yksi tällainen tekijä voi olla esimerkiksi sosioekonominen asema, joka tutkimuksessamme oli yhteydessä identiteetin etsimiseen toisen asteen alussa.

Tutkimuksessamme psykologinen joustavuus oli myönteisesti yhteydessä myös identiteettiin sitoutumiseen läpi koulusiirtymän ja toisen asteen opintojen. Myös tämä yhteys oli odotettavissa, koska esimerkiksi psykologiseen joustavuuteen oleellisesti sisältyvän kontrollista irti päästämisen kyvyn on havaittu olevan yhteydessä identiteettiin sitoutumiseen (Ragelienè, 2016). Sitoutuminen itselle merkityksellisiin asioihin on helpompaa, kun nuori hyväksyy oman rajallisuutensa, eikä yritä kontrolloida itselleen merkityksellisiä asioita liiaksi. Psykologisen joustavuuden osa-alueista myös arvotyöskentely linkittyy identiteettiin sitoutumiseen (Eccles & Roeser, 2011; Knafo & Schwartz, 2004). Arvotyöskentelyyn sisältyy paitsi itselle merkityksellisten arvojen pohtiminen, myös niihin ja niiden mukaisten tekojen tekemiseen sitoutuminen (Hayes ym., 2006). Arvotyöskentelyä tehnyt nuori tekee päätöksensä, kuten toisen asteen kouluvalintansa, arvojensa perusteella, jolloin hän myös todennäköisemmin sitoutuu tehokkaammin näihin valintoihinsa. Tällöin hän myös on luultavasti tyytyväinen tekemäänsä koulutusvalintaan, kokee sen henkilökohtaisesti merkitykselliseksi ja on sitoutunut sen mukaiseen polkuun. Psykologisen joustavuuden osaprosesseista myös tietoisuustaidot ovat yhteydessä sitoutumiseen (Jarukitisakul, 2018). Tietoinen läsnäolo tukee omien sisäisten kokemusten ja ulkoisten vaatimusten havainnointia eri tilanteissa sekä kykyä erottaa nämä asiat toisistaan (Jarukitisakul, 2018; Lappalainen & Lappalainen, 2014). Tietoinen läsnäolo auttaa siis nuorta hahmottamaan, mitkä asiat ovat hänelle itselleen merkityksellisiä pidemmällä aikavälillä, ilman ulkoisten, vaihtuvien odotusten ja vaatimusten vaikutusta. Näin nuoren on myös vaivattomampaa sitoutua omaan identiteettiinsä.

Psykologinen joustavuus oli myönteisesti yhteydessä myös samaistumiseen 9. luokalla ja toisen asteen lopussa. Tämäkin tulos on linjassa aiemman, joskin vähäisen, tutkimustiedon kanssa, sillä esimerkiksi Bi ja Li (2021) ovat todenneet, että psykologiseen joustavuuteen sisältyvä sopeutumiskyky on yhteydessä samaistumiseen ja siihen linkittyvään itsevarmuuteen oman elämän suunnasta ja tehdyistä valinnoista. Arvotyöskentely on todennäköisesti tärkeä tekijä myös joustavuuden ja samaistumisen välisissä yhteyksissä. Nuori, jolla on korkea psykologinen joustavuus, luultavasti tekee peruskoulun lopulla omien arvojensa mukaisen ja itselleen henkilökohtaisesti merkityksellisen toisen asteen kouluvalinnan. Tällöin hän todennäköisesti myös samaistuu ja on tyytyväinen tekemäänsä valintaan ja sen tarjoamiin mahdollisuuksiin vielä toisen asteen lopullakin. Nuori kokee onnistuneiden, arvoihin pohjautuvien valintojen myötä todennäköisesti itsevarmuutta, jolloin oma elämä ja omat valinnat myös tuntuvat merkityksellisiltä. Nuorella on tällöin luottavainen olo siitä, mitä hän tekee tulevaisuudessa, ja miten tehty koulutusvalinta ja lähes läpikäyty koulutus tukevat tulevaisuuden suunnitelmia. Myös kontrollista irti päästämisen on todettu olevan yhteydessä korkeaan samaistumiseen (Ragelienė, 2016). Hyväksyvä asenne ilman tarvetta kontrolloida esimerkiksi omia ajatuksia ja tunteita voi lisätä itsevarmuutta omista tulevaisuuden suunnitelmista, sillä tällöin vastoinkäymisiinkin osaa suhtautua rakentavammin. Tutkimuksessamme psykologinen joustavuus ei ollut yhteydessä identiteettiin samaistumiseen toisen aseiden alussa, jolloin samaistuminen mahdollisesti linkittyi enemmän esimerkiksi uusiin sosiaalisiin suhteisiin, niiden muotoutumiseen ja asemaan omassa yhteisössä. Tällöin joustavuus ei välttämättä näyttäytyä niin merkittävänä tekijänä samaistumisessa.

Psykologinen joustavuus oli kielteisesti yhteydessä identiteetin uudelleenharkintaan 9. luokalla ja toisen asteen alussa. Matalaan psykologiseen joustavuuteen liittyvä ahdistuneisuus on aiemmissakin tutkimuksissa ollut kielteisesti yhteydessä identiteetin uudelleenharkintaan nuorilla (Crocetti ym., 2009; Meeus, 2011). Uudelleenharkintaan sisältyy epävarmuutta omasta tulevaisuudesta ja siitä, miten jo tehdyt suunnitelmat tukevat omia tavoitteita ja omaa selviytymistä (Luyckx ym., 2008b). Matala psykologinen joustavuus ilmenee usein heikkoina tietoisien läsnäolon taitoina ja heikkona sitoutumisena ja kiinnittymisenä omiin arvoihin (Lappalainen & Lappalainen, 2014; Twohig, 2012). Tällöin nuori joutuu tekemään enemmän työskentelyä eli uudelleenharkintaa selvittääkseen omaa arvo maailmaansa. Tätä pohdintaa nuori käy läpi ennen kuin arvojen mukaiset teot ovat mahdollisia, eli ennen kuin psykologinen joustavuus on korkealla tasolla. Tämä voi osaltaan selittää myös sitä, että toisen asteen lopulla psykologinen joustavuus ei enää ollut kielteisesti yhteydessä uudelleenharkintaan. Voi olla, että toisen asteen lopulla monen nuoren arvot ovat selkiytyneet. Tästä meillä ei kuitenkaan ole tietoa, sillä psykologista joustavuutta mitattiin ainoastaan 9. luokalla. Toisen asteen alun merkittävää tulosta voi selittää myös se, että toisen asteen alussa psykologisesti joustavat nuoret saattavat olla niin sitoutuneita arvoihinsa ja toteutuneeseen koulusiirtymään ja uuteen koulupaikkaan,

ettei uudelleenharkinta ole ajankohtaista. Adamsin ja kollegoiden (2001) ja Beaumontin (2011) tutkimustulokset tietoisuustaitojen ja uudelleenharkinnan välisistä myönteisistä yhteyksistä eivät saaneet tutkimuksessamme tukea.

Psykologinen joustavuus oli kielteisesti yhteydessä myös murehtivaan etsimiseen läpi koulu-siirtymän ja toisen asteen opintojen. Murehtivan etsimisen ja psykologisen joustavuuden kielteiset yhteydet olivat odotettuja, sillä murehtivassa etsimisessä ja matalassa psykologisessa joustavuudessa on kyse hyvin samankaltaisista ilmiöistä ja ominaisuuksista. Molempiin liittyy vaikeutta ottaa etäisyyttä omiin ajatuksiin ja tunteisiin ja siten juuttumista niihin ja alhaisempaa hyvinvointia (Hayes ym., 2006; Muris ym., 2017; Puolakanaho ym., 2019). Joustavuuden voidaan ajatella olevan nimenomaan ruminaation vähäisyyttä ja siihen etäisyyden ottamista. Murehtivaan etsimiseen liittyy usein epävarmuutta itsestä ja kokemus kyvyttömyydestä suhteessa muihin (Prioste ym., 2020), kun taas psykologinen joustavuus tukee terveemmän minäkäsityksen rakentumista (Puolakanaho ym., 2019). Nuorille, joilla on matala psykologinen joustavuus, voi olla tyypillistä ruminoida, eikä elämällä tällöin välttämättä tunnu olevan suuntaa. Toisella asteella tällaiset nuoret saattavat pohtia kielteisesti oman elämän suuntaa ja omaa elämäntilannetta. Epävarmuus ja murehtiminen omasta tulevaisuudesta, esimerkiksi jatko-opinnoista tai työelämästä, voi näyttäytyä erityisesti juuri koulusiirtymissä, kun nämä asiat ovat lähitulevaisuudessa ajankohtaisia. Nuoret, joilla on korkea psykologinen joustavuus, saattavat suhtautua elämäntilanteeseensa, tunteisiinsa ja tulevaisuutta koskeviin pohdintoihinsa joustavammin ja hyväksyvämmiin, ilman, että pohdintaan sisältyy kielteistä, murehtivaa ulottuvuutta. Niin joustavuuteen kuin murehtivaan etsimiseen liittyy usein myös voimakasta stressiä ja ahdistuneisuutta (Ishizu ym., 2017; Prioste ym., 2020). Psykologisen joustavuuden prosesseista esimerkiksi kontrollista irti päästäminen ja joustavampi suhtautuminen muutoksia kohtaan voivat toimia suojaavana tekijänä murehtivalta etsimiseltä (Trapnell & Campbell, 1999; Ward, Lyubomirsky, Sousa, & Nolen-Hoeksema, 2003). Selitysasteita tarkasteltaessa voidaan huomata, että psykologinen joustavuus selitti jopa 14,7 % murehtivan etsimisen vaihtelusta 9. luokalla. Psykologista joustavuutta voidaan siis pitää melko merkittävänä tekijänä murehtivan etsimisen kehittämisessä.

Vuonna 2020 voimaan tullut pääsykoeuudistus ja sen mukainen korkeakoulujen todistusvalinta ovat lisänneet toisen asteen opiskelijoiden kuormitusta. Kun pääsykoeuudistus tuli voimaan, tutkimuksemme nuoret opiskelivat toisen asteen toista ja kolmatta vuotta. Nuoret, joilla on matala psykologinen joustavuus, todennäköisesti kärsivät lisääntyneestä kuormituksesta enemmän kuin psykologisesti joustavat nuoret, sillä matala psykologinen joustavuus hankaloittaa psykologisen sopeutumiskyvyn kehittymistä (Bi & Li, 2021; Ishizu ym., 2017) ja tavoitteiden saavuttamista kuormittavissa tilanteissa (Cobos-Sánchez, Flujas-Contreras, & Becerra, 2020) sekä lisää ahdistuneisuutta (Masuda

& Tully, 2012; Panayiotou, Karekla, & Panayiotou, 2014). Uudistuksen mukanaan tuomat kuormitustekijät ovat saattaneet kasvattaa psykologisesti joustavien ja joustamattomien nuorten välistä eroa identiteetin kehityksen poluilla. Nuorten, joilla on matala psykologinen joustavuus, minäpystyvyyden kokemus voi heiketä ja epämiellyttävien ajatusten ja tilanteiden välttäminen lisääntyä kuormittavissa elämäntilanteissa, mikä taas hankaloittaa esimerkiksi koulutukseen liittyvien mahdollisuuksien huomioon ottamista (Puolakanaho ym., 2019) ja siten esimerkiksi identiteetin etsimistä ja siihen sitoutumista. Psykologiseen joustavuuteen liittyvät ominaisuudet tukevat pärjäämistä kuormitustekijöistä huolimatta, ja lievittävät koulutus- ja työuran suunnitteluun liittyvää ahdistusta (Luoma ym., 2008), mikä tukee identiteetin myönteistä kehitystä. Joustavuuden tukeminen voikin auttaa nuorta kohtaamaan ja vastaamaan ympäristön, esimerkiksi kouluun ja opiskeluun liittyviin, vaatimuksiin (Puolakanaho ym., 2019).

Sosioekonomisen aseman yhteys identiteetin kehitykseen

Toisen tutkimuskysymyksen tarkoituksena oli selvittää sosioekonomisen aseman yhteyttä identiteetin ulottuvuuksiin 9. luokan syksystä toisen asteen 3. vuoden syksyyn. Hypoteesina oli, että sosioekonominen asema on identiteetin ulottuvuuksista myönteisesti yhteydessä etsimiseen. Tulokset tukivat hypoteesia. Sosioekonominen asema oli myönteisesti yhteydessä identiteetin etsimiseen ja uudelleen-harkintaan.

Tämä tulos vahvistaa aiempien tutkimusten tuloksia siitä, että korkeamman sosioekonomisen aseman nuorilla on enemmän identiteetin etsimistä (Matheis & Adams, 2004; Prioste ym., 2020; Sartor & Youniss, 2002). Tulos on linjassa myös FSM- ja FIM-mallien (Conger & Conger, 2002; Conger & Elder, 1994; Conger ym., 2010; Masarik & Conger, 2017) teorian kanssa. Korkeamman sosioekonomisen aseman nuorilla on näiden mallien mukaan matalan sosioekonomisen aseman nuoriin verrattuna todennäköisemmin laajempi taloudellinen ja sosiaalinen tuki esimerkiksi erilaisten koulupolujen, harrastusten ja muiden vaihtoehtojen tutkimiseen (Conger & Donnellan, 2007; Duncan & Magnuson, 2003; Linver ym., 2002; Phillips & Pittman, 2003; Yoder, 2000). Myös jo tehtyjen sitoumusten ja valintojen uudelleen arviointi voi olla taloudellisesti ja sosiaalisesti mahdollisempaa korkeamman sosioekonomisen aseman nuorille. Korkeampi sosioekonominen asema voi mahdollistaa joustavamman oman elämäntilanteen arvioinnin ja muutosten tekemisen, sillä nuorella voi olla voimakkaampi luottamus omaan taloudelliseen selviytymiseen muutostenkin keskellä. Korkeamman sosioekonomisen aseman perheissä nuoret saavat taloudellisen tuen lisäksi myös enemmän sosiaalista

tukea, sillä esimerkiksi mahdollisuuksia perheen yhteiseen aikaan ja keskusteluihin omista valinnoista ja tulevaisuudesta voi olla enemmän verrattuna matalan sosioekonomisen aseman perheisiin (Conger & Donnellan, 2007; Conger & Elder, 1994; Martin ym., 2010; Mayer, 1997), joissa esimerkiksi yksinhuoltajuus voi olla yleisempää (Robinson, 2003).

Korkean sosioekonomisen aseman roolia etsimistä ja uudelleenarviointia selittävä tekijänä toisen asteen 1. vuonna voi lähestyä myös toisen asteen opintojen asettamien vaatimusten näkökulmasta. Korkeammin koulutettujen vanhempien lasten on havaittu kouluttautuvan pidemmälle kuin matalammin koulutettujen lasten (Breen & Jonsson, 2005; Chmielewski, 2019; Volante ym., 2019), eli korkeamman sosioekonomisen aseman nuoret saattavat toiselle asteelle siirtyessään todennäköisemmin jatkaa opintojaan lukiossa kuin ammattikoulussa. Tämä voi osittain johtua taloudellisen turvallisuuden kokemuksesta, eli siitä, että nuorella on vähemmän taloudellisia paineita varhaiseen työelämään siirtymiseen ja sitoutumiseen verrattuna vähävaraisista perheistä oleviin nuoriin. Tämä taloudellisen turvallisuuden kokemus voi mahdollistaa kattavamman vaihtoehtojen tutkimisen ja jo tehtyjen valintojen uudelleenarvioinnin. Lukion ja ylioppilaskirjoitusten nykyinen asema korkeakouluun valmistavana väylänä on korostanut nuorten painetta tutkia ja tehdä omaa tulevaisuuttaan suuntaavia valintoja jo lukion alussa. Tämä voi näkyä voimistuneena identiteetin etsimisessä lukion ensimmäisenä vuonna, mikä ymmärrettävästi korostuu erityisesti lukioon hakeutuvilla korkeamman sosioekonomisen aseman nuorilla. Lisäksi korkeampaa etsimistä voi selittää se, että korkeamman sosioekonomisen aseman nuorilla voi myös olla monipuolisempi käsitys omista mahdollisuuksista ja vaihtoehdoista maailmassa, sillä korkeammin koulutetut vanhemmat voivat toimia matalammin koulutettuihin vanhempiin verrattuna todennäköisemmin erilaisissa asiantuntijatehtävissä, joihin ei ole selkeää yhtä koulutuspolkua. Tämä mahdollinen roolimallien representaatio nuoren arjessa voi puolestaan myötävaikuttaa siihen, että nuori voi hahmottaa erilaisia vaihtoehtoja esimerkiksi koulutuksen ja työelämän suhteen olevan laajasti. 9. luokalla sosioekonominen asema ei ollut tilastollisesti merkitsevästi yhteydessä identiteetin etsimiseen. Yläkoulun päättyessä nuorten tulee sosioekonomisesta asemasta riippumatta pohtia toisen asteen koulutusvaihtoehtoja, ja nuoret eivät täten vielä todennäköisesti eroa toisistaan identiteetin etsimisessä sosioekonomisen aseman mukaan.

Sosioekonominen asema ei ollut tutkimuksessamme tilastollisesti merkitsevästi yhteydessä identiteettiin sitoutumiseen, samaistumiseen tai murehtivaan etsimiseen. Identiteettiin sitoutumisen osalta tulos voi selittyä osaksi sillä, että Suomessa koulupolku on hyvin strukturoitu ja ohjattu, ja lapset ja nuoret suorittavat saman peruskoulun sosioekonomisesta asemasta riippumatta. Suomessa peruskoulun jälkeen nuoret suorittavat lähes poikkeuksetta jonkin toisen asteen tutkinnon, sillä nykyisessä työelämässä useimmat työtehtävät edellyttävät jonkin toisen asteen tutkinnon suorittamista.

Täten suunnitelmat toisen asteen opinnoista ja niihin sitoutuminen peruskoulun jälkeen ovat todennäköisesti suhteellisen yleisiä. Lisäksi nuorille on tarjolla laadukasta opinto-ohjausta yläkoulusta alkaen, mikä tukee nuoria eri vaihtoehtojen tutkimisessa, ja täten auttaa heitä sitoutumaan tiettyyn koulupolkuun. Samaistumisen osalta tulosta voivat selittää myös muut yksilötason tekijät samaistumiseen yhteydessä olevan psykologisen joustavuuden lisäksi. Esimerkiksi tietyt persoonallisuuden piirteet ja ominaisuudet, kuten matala neuroottisuus tai hyvä minäpystyvyys voivat mahdollisesti sosioekonomisen aseman sijaan edesauttaa itsevarmuuden kokemista omista valinnoista. Myös murehtivan etsimisen osalta tulosta voivat selittää tietyt persoonallisuuden piirteet ja ominaisuudet, kuten korkea neuroottisuus, psykologiset oireet ja heikko minäpystyvyys. Sosioekonomista asemaa enemmän murehtivaan etsimiseen voivat vaikuttaa myös laajempi yhteiskunnallinen ilmapiiri, esimerkiksi huoli ilmastonmuutoksen vaikutuksista sekä sosiaalisten ongelmien, kuten väkivallan ja yhteiskunnan polarisaation, ja työelämän vaatimusten lisääntyminen.

Sosioekonomisen aseman muuntava rooli

Kolmantena tutkittiin sosioekonomisen aseman muuntavaa vaikutusta psykologisen joustavuuden ja identiteetin kehityksen välisissä yhteyksissä. Hypoteesia ei asetettu, sillä aikaisempaa tutkimusta aiheesta ei ole. Sosioekonomisella asemalla oli tutkimuksessamme muuntava vaikutus psykologisen joustavuuden ja identiteettiin sitoutumisen sekä psykologisen joustavuuden ja identiteettiin samaistumisen välisissä yhteyksissä. Sosioekonomisella asemalla ei ollut muuntavaa vaikutusta psykologisen joustavuuden ja identiteetin etsimisen, uudelleenharkinnan tai murehtivan etsimisen kohdalla.

Tutkimuksessamme korkean sosioekonomisen aseman nuorilla psykologisen joustavuuden ja identiteettiin sitoutumisen sekä psykologisen joustavuuden ja identiteettiin samaistumisen välinen myönteinen yhteys oli voimakkaampi verrattuna matalan sosioekonomisen aseman nuoriin. Sekä psykologisessa joustavuudessa että identiteettiin sitoutumisessa keskiössä ovat yksilön tietoisuus itselleen tärkeistä asioista ja tulevaisuuden suunnitelmista sekä sitoutuminen niihin. Psykologisessa joustavuudessa ja identiteettiin samaistumisessa puolestaan kummassakin on tärkeää yksilön itselleen merkityksellinen toiminta ja kokemus siitä, että käyttää aikansa itselleen tärkeisiin ja oikeisiin asioihin. Psykologisen joustavuuden myötä arvoistaan tietoinen nuori voi ensinnäkin tunnistaa itselleen tärkeitä asioita ja tulevaisuuden suunnitelmia, mutta myös sitoutua niihin toiminnan tasolla. Psykologisesti joustava nuori voi siis mahdollisesti sitoutua voimakkaammin itselleen tärkeisiin asioihin ja suunnitelmiin sekä jo tekemiinsä identiteettiin liittyviin valintoihin ja kokea niitä kohtaan tyytyväi-

syyttä. Tämä psykologisen joustavuuden ja sitoutumisen sekä psykologisen joustavuuden ja samaistumisen välinen yhteys on voimakkaampi korkean sosioekonomisen aseman nuorilla. Tulosta voi selittää se, että näillä nuorilla on todennäköisemmin enemmän taloudellisia ja sosiaalisia mahdollisuuksia tutkia itselleen tärkeitä asioita, mutta myös toteuttaa ja sitoutua näihin asioihin ja suunnitelmiin käytännön tasolla. Korkean sosioekonomisen aseman nuorilla voi olla esimerkiksi enemmän mahdollisuuksia sitoutua itselleen tärkeään ja merkitykselliseen harrastukseen, koulupolkuun tai arvojen kanssa linjassa olevan haaveammatin tavoitteluun, sillä nuoret voivat luottaa oman taloudellisen tilanteensa vakauteen ja sen tuomiin mahdollisuuksiin. Tämä luottamus omaan taloudelliseen selviytymiseen voi mahdollistaa itselle tärkeisiin asioihin ja suunnitelmiin panostamisen, mikä puolestaan voi vahvistaa itsevarmuutta omia tulevaisuuden suunnitelmia kohtaan entisestään. Ajallinen panostus itselle tärkeisiin ja merkityksellisiin asioihin voi myönteisten kokemusten ja onnistumisten myötä vahvistaa nuoren kokemusta siitä, että on kulkemassa oikeaan suuntaan, ja siten voimistaa myös identiteettiä samaistumista.

Lisäksi on mahdollista, että korkean sosioekonomisen aseman nuorilla on voimakkaampi luottamus siihen, että omien arvojen mukaiset teot johtavat haluttuihin lopputuloksiin, ja että omalla toiminnalla on mahdollista vaikuttaa oman elämän suuntaan. Matalan sosioekonomisen aseman nuorilla kokemus maailmasta ja yhteiskunnan toiminnasta voi olla erilainen taloudellisen ja sosiaalisen tuen ja rohkaisun puutteen sekä arjessa läsnä olevien taloudellisten ja sosiaalisten kuormitustekijöiden myötä. Täten myös kokemukset omista mahdollisuuksista voivat olla heikommat verrattuna korkean sosioekonomisen aseman nuoriin (Phillips & Pittman, 2003). Korkeammassa sosioekonomisessa asemassa oleva nuori voikin herkemmin kokea, että omat tulevaisuuden suunnitelmat ovat itselle mahdollisia ja toteutettavissa olevia. Matalan sosioekonomisen aseman nuorilla puolestaan ei välttämättä ole ollut sellaista sosiaalista tukea tai roolimalleja, joka saisi heidät uskomaan, että kaikki on heille mahdollista. Matalan sosioekonomisen aseman nuorilla voi myös mahdollisen vanhempien taloudellisen stressin myötä olla suurempi paine siirtyä aikaisemmin työelämään, mikä voi estää nuorta tutkimasta erilaisia tulevaisuuden suunnitelmia ja pakottaa sitoutumaan tiettyyn polkuun liian aikaisin.

Sosioekonomisella asemalla ei ollut tilastollisesti merkitsevää muuntavaa vaikutusta psykologisen joustavuuden ja identiteetin etsimisen, uudelleenharkinnan tai murehtivan etsimisen välisissä yhteyksissä millään mittapisteellä. Nuoret eivät siis eroa toisistaan sosioekonomisen aseman mukaan psykologisen joustavuuden ja etsimisen, psykologisen joustavuuden ja uudelleenharkinnan sekä psykologisen joustavuuden ja murehtivan etsimisen välisissä yhteyksissä. Sosioekonomisen aseman sijaan psykologisen joustavuuden ja edellä mainittujen identiteetin ulottuvuuksien välisiä yhteyksiä selittävät todennäköisemmin muut tekijät, joiden osalta jatkotutkimus on tarpeen.

Tutkimuksen rajoitukset

Tällä tutkimuksella on joitakin rajoituksia. Muodostimme identiteetin ulottuvuuksien keskiarvosummamuuttujat eksploratiivisen faktorianalyysin avulla, ja pudotimme analyyseistä väittämän “Mietin tekemiäni tulevaisuuden suunnitelmia”, sillä se latautui teoreettisesti väärään faktoriin, ja ollessaan teoreettisesti oikeassa faktorissa väittäjä heikensi keskiarvosummamuuttujan reliabiliteettia huomattavasti. Tällä muutoksella voi olla joitakin vaikutuksia tulosten luotettavuuteen, sillä identiteetin kehityksen mittari DIDS:n rakenne poikkeaa täten tutkimuksessamme hieman alkuperäisestä mittarin rakenteesta. Lisäksi on huomioitava, että emme suorittaneet etsimisen keskiarvosummamuuttujalle logaritmuunnosta, vaikka muuttuja oli suhteellisen epänormaalisti jakautunut. Myös tämän päätöksen vaikutus tulosten luotettavuuteen tulee ottaa huomioon. Tutkimustulosten luotettavuuteen vaikuttaa myös se, että käytössä olivat itsearviointimittarit. On siis mahdollista, että tutkittavat ovat vastanneet sosiaalisesti suotavalla tavalla todellisuutta ilmentävien vastausten kustannuksella. Itsearviointimittareihin liittyy muutenkin riskejä: eri tutkittavat voivat esimerkiksi tulkita kysymyksiä eri tavoin.

Tutkimuksessamme nuorten sosioekonomista asemaa mitattiin ainoastaan korkeammin koulutetun vanhemman koulutustason avulla, vaikka sosioekonominen asema koostuu myös muista tärkeistä tekijöistä, kuten tulotasosta ja ammatista. Vaikka koulutustaso on lähtökohtaisesti tulotason myönteisesti yhteydessä oleva tekijä (Krieger ym., 1997; Tenhunen, 2008), yhteyttä ei kuitenkaan voi aukottomasti yleistää. Tarkempien tulosten saavuttamiseksi olisi tärkeää mitata sosioekonomista asemaa kokonaisvaltaisemmin. Lisäksi on otettava huomioon, että korkeasti koulutetut vanhemmat olivat aineistossamme yliedustettuina. Tässä tosin on tärkeää tiedostaa, että valitsimme tietoisesti aina korkeammin koulutetun vanhemman koulutustason, jos saatavilla oli tieto molempien vanhempien koulutustasosta, joten on ymmärrettävää, että jakauma on hieman vino.

Tutkimuksen sovellusmahdollisuudet ja jatkotutkimuksen tarve

Vaikka tällä tutkimuksella on rajoituksia, tutkimuksen otoskoko on kuitenkin hyvä ja tutkittu ajanjakso on riittävän pitkä antamaan kattavan kuvan nuorten identiteetin kehityksestä koulusiirtymässä ja sen jälkeen toisella asteella. Psykologisen joustavuuden yhteydestä identiteetin kehitykseen ei ole juurikaan aikaisempaa tutkimusta, vaikka psykologisen joustavuuden eri osaprosessien ja identiteetin eri ulottuvuuksien välillä on havaittavissa paljon samankaltaisuuksia. Tutkimuksemme toi uutta tietoa

siitä, miten psykologinen joustavuus erilaisten kykyjen ja ominaisuuksien kokonaisuutena on yhteydessä identiteetin eri ulottuvuuksiin. Erityisesti samaistumisen ja uudelleenharkinnan osalta tutkimuksemme toi täysin uutta tietoa, sillä näiden ulottuvuuksien yhteydestä joustavuuteen on olemassa hyvin vähän tutkimustietoa. Etsimisen, sitoutumisen ja murehtivan etsimisen osalta tutkimuksemme vahvisti ja kokosi yhteen aiemmin kertynyttä tietoa joustavuuden osaprosessien ja identiteetin ulottuvuuksien välisistä yhteyksistä. Sosioekonomisen aseman yhteyttä identiteetin kehitykseen on tutkittu aikaisemmin jonkin verran, mutta erityisesti tutkimustulokset pitkittäistutkimusasetelmalla ovat olleet toistaiseksi vähäisiä. Tutkimuksemme antoi täten uutta ja tärkeää tietoa siitä, miten sosioekonominen asema vaikuttaa erityisesti identiteetin etsimiseen ja uudelleenharkintaan nuoruudessa eri ajankohtina. Tulokset sosioekonomisen aseman yhteydestä identiteetin etsimiseen vahvistivat myös aiempaa tutkimuskirjallisuutta (Luyckx ym., 2006; Matheis & Adams, 2004; Prioste ym., 2020; Sartor & Youniss, 2002). Myös identiteetin uudelleenharkinnan osalta tulokset olivat tärkeitä, sillä aikaisemmat tutkimustulokset näistä yhteyksistä ovat olleet vähäisiä (Rivnyák ym., 2021). Sosioekonomisen aseman muuntavaa vaikutusta psykologisen joustavuuden ja identiteetin kehityksen välisiin yhteyksiin ei ole aikaisemmin tutkittu ollenkaan. Tutkimuksemme osoitti, että sosioekonominen asema voi mahdollistaa tai rajoittaa psykologisen joustavuuden ja identiteetin kehityksen välisiä yhteyksiä. Täten tutkimuksemme vastasi kaikkien tutkimuskysymysten osalta olemassa olevaan tutkimustarpeeseen ja tutkimuskentässä oleviin aukkoihin tuoden sekä uusia että aikaisempaa tutkimuskirjallisuutta vahvistavia tuloksia.

Tutkimuksemme tulokset antavat ensinnäkin tärkeää tietoa siitä, miten yksilön psykologiset taidot ovat yhteydessä siihen, miten nuori tekee valintoja ja suunnitelmia elämässään, ja millä tavalla nuori sitoutuu näihin suunnitelmiin tai kokee niiden olevan itselleen sopivia. Psykologinen joustavuus oli tutkimuksessamme yhteydessä kaikkiin identiteetin ulottuvuuksiin, ja onkin mahdollista, että korkea psykologinen joustavuus voi edesauttaa identiteetin myönteistä kehitystä nuoruudessa. Esimerkiksi omista arvoista tietoiseksi tuleminen ja niiden mukaisiin tekoihin sitoutuminen voi näkyä myös identiteettiin sitoutumisessa ja siihen samaistumisessa. Puolestaan matala psykologinen joustavuus voi mahdollisesti voimistaa identiteetin murehtivaa etsimistä. Täten psykologisen joustavuuden ja identiteetin kehityksen välisten yhteyksien tarkastelu voi auttaa tunnistamaan esimerkiksi psykososiaalisten ongelmien, kuten syrjäytymisen riskiryhmiä ja kohdistamaan tukea näille nuorille jo varhaisemmassa vaiheessa. Lasten ja nuorten psykologiseen joustavuuteen liittyviä taitoja ja ominaisuuksia olisi tärkeää tukea esimerkiksi jo varhaiskasvatuksessa ja peruskoulussa sekä kriittisten koulusiirtymien yhteydessä, jotta identiteetin myönteiselle kehitykselle olisi parhaat mahdolliset lähtökohdat. Tutkimuksemme tuloksia voidaan pohtia myös nuorten hyvinvoinnin näkökulmasta. Psykologinen joustavuus ja identiteetin ulottuvuudet ovat yhteydessä paitsi toisiinsa, myös hyvinvointiin (esim.

Baggio ym., 2017; Hayes ym., 2006; Lappalainen ym., 2021; Schwartz ym., 2005). Voidaankin pohdita, voisivatko nämä yhteydet ilmetä siten, että psykologinen joustavuus tukee identiteetin myönteistä kehitystä, mikä jälleen tukee nuoren kokonaisvaltaista hyvinvointia. Kuten Luoma ja kollegat (2008) ovat todenneet, psykologisen joustavuuden vahvistaminen voi tukea nuorilla sekä identiteetin myönteistä kehitystä että kokonaisvaltaista hyvinvointia.

Tutkimuksessamme havaittiin, että mitä korkeammin koulutettu vanhempi nuorilla oli, sitä enemmän nuorilla oli identiteetin etsimistä ja uudelleenharkintaa. Tämä tulos vahvistaa aikaisempien tutkimusten tuloksia sekä FSM- ja FIM-mallien teoriaa siitä, että korkeamman sosioekonomisen aseman nuorilla on enemmän taloudellisia ja sosiaalisia mahdollisuuksia tutkia erilaisia vaihtoehtoja ja arvioida tekemiään valintojaan uudelleen. Tämä korostaa matalan sosioekonomisen aseman nuorten taloudellisen ja sosiaalisen tukemisen tärkeyttä, jotta mahdollisuudet identiteetin tutkimiseen ja sen myönteiselle kehitykselle olisivat mahdollisimman samankaltaisia varallisuudesta riippumatta. Eri-tyisesti matalan sosioekonomisen aseman nuorten harrastamisen taloudellinen tukeminen, ohjauksen ja keskusteluavun lisääminen sekä kouluttautumisen materiaalikulunnuksissa avustaminen ovat hyviä keinoja edistää yhdenvertaisuutta.

Jatkossa olisi tärkeää tutkia tarkemmin psykologisen joustavuuden ja identiteetin kehityksen välisiä yhteyksiä. Psykologisen joustavuuden tutkimus on tällä hetkellä painottunut psykologiseen joustamattomuuteen eli matalaan psykologiseen joustavuuteen, mutta olisi tärkeää tutkia enemmän psykologisen joustavuuden yhteyttä erilaisiin myönteisiin kehityskulkuihin nuoruudessa. Lisäksi, tässä tutkimuksessa joustavuutta tarkasteltiin ainoastaan kokonaisuutena, mutta tutkimuksemme tuloksia olemme pohtineet pitkälti psykologisen joustavuuden osaprosessien avulla. Olisi hedelmällistä tarkastella psykologista joustavuutta tarkemmin, sen eri osaprosessien kautta (Bi & Li, 2021; Tyndall ym., 2020), sekä niiden yhteyttä identiteetin ulottuvuuksiin, jotta saataisiin tietoa siitä, mitkä tekijät psykologisessa joustavuudessa ovat merkityksellisimpiä identiteetin ja sen kehityksen kannalta. Osaprosessien tarkastelu vaatisi pidempää mittaria kuin tässä tutkimuksessa käytetty 8-osainen mittari. Jatkossa olisi tärkeää tutkia myös sitä, miten psykologisen joustavuuden lisäämiseen kohdistetut interventiot ja yhteiskunnan taloudelliset ja psykososiaaliset tukitoimet matalan sosioekonomisen aseman nuorille ovat yhteydessä nuorten identiteetin kehitykseen. Jatkotutkimuksissa tulisi huomioida myös sukupuoli yhtenä muuttujana, sillä on mahdollista, että sukupuoli vaikuttaa siihen, miten psykologinen joustavuus tai sosioekonominen asema on yhteydessä identiteetin kehitykseen.

LÄHTEET

- Adams, G. R., & Marshall, S. K. (1996). A developmental social psychology of identity: Understanding the person-in-context. *Journal of adolescence*, 19(5), 429–442.
- Adams, G. R., Munro, B., Doherty-Poirer, M., Munro, G., Petersen, A. M. R., & Edwards, J. (2001). Diffuse-avoidance, normative, and informational identity styles: Using identity theory to predict maladjustment. *Identity: An International Journal of Theory and Research*, 1(4), 307–320.
- Anderson, L.W., Jacobs, J., Schramm, S., & Splittgerber, F. (2000). School transitions: beginning of the end or a new beginning? *International Journal of Educational Research*, 33(4), 325–339.
- Atkins, P. W., & Styles, R. (2015). Mindfulness, identity and work: Mindfulness training creates a more flexible sense of self. *Mindfulness in organizations*, 133–162.
- Baggio, S., Studer, J., Iglesias, K., Daepfen, J. B., & Gmel, G. (2017). Emerging adulthood: A time of changes in psychosocial well-being. *Evaluation & the health professions*, 40(4), 383–400.
- Beaumont, S. L. (2011). Identity styles and wisdom during emerging adulthood: Relationships with mindfulness and savoring. *Identity: An International Journal of Theory and Research*, 11(2), 155–180.
- Berzonsky, M. D. (1989). Identity style: Conceptualization and measurement. *Journal of adolescent research*, 4(3), 268–282.
- Berzonsky, M. D. (2003). Identity Style and Well-Being: Does Commitment Matter?. *Identity*, 3(2), 131–142.
- Berzonsky, M. D., Ciecuch, J., Duriez, B., & Soenens, B. (2011). The how and what of identity formation: Associations between identity styles and value orientations. *Personality and Individual Differences*, 50(2), 295–299.

- Beyers, W., & Goossens, L. (2008). Dynamics of perceived parenting and identity formation in late adolescence. *Journal of adolescence*, *31*(2), 165–184.
- Beyers, W., & Luyckx, K. (2016). Ruminative exploration and reconsideration of commitment as risk factors for suboptimal identity development in adolescence and emerging adulthood. *Journal of adolescence*, *47*, 169–178.
- Bi, D., & Li, X. (2021). Psychological flexibility profiles, college adjustment, and subjective well-being among college students in China: A latent profile analysis. *Journal of Contextual Behavioral Science*, *20*, 20–26.
- Bosma, H. A., & Kunnen, E. S. (2001). Determinants and mechanisms in ego identity development: A review and synthesis. *Developmental review*, *21*(1), 39–66.
- Bradley, R. H., & Corwyn, R. F. (2002). Socioeconomic status and child development. *Annual review of psychology*, *53*(1), 371–399.
- Breen, R., & Jonsson, J. O. (2005). Inequality of opportunity in comparative perspective: Recent research on educational attainment and social mobility. *Annual Review of Sociology*, *31*, 223–243.
- Carlsson, J., Wängqvist, M., & Frisé, A. (2015). Identity development in the late twenties: A never ending story. *Developmental psychology*, *51*(3), 334.
- Carnevale, A. P., & Rose, S. J. (2003). Socioeconomic Status, Race/Ethnicity, and Selective College Admissions. A Century Foundation Paper.
- Chmielewski, A. K. (2019). The global increase in the socioeconomic achievement gap, 1964 to 2015. *American Sociological Review*, *84*(3), 517–544.
- Cobos-Sánchez, L., Fluja-Contreras, J. M., & Becerra, I. G. (2020). Relation between psychological flexibility, emotional intelligence and emotion regulation in adolescence. *Current Psychology*, 1–10.

- Conger, R. D., & Conger, K. J. (2002). Resilience in Midwestern families: Selected findings from the first decade of a prospective, longitudinal study. *Journal of marriage and family*, 64(2), 361–373.
- Conger, R. D., Conger, K. J., & Martin, M. J. (2010). Socioeconomic status, family processes, and individual development. *Journal of Marriage and Family*, 72(3), 685–704.
- Conger, R. D., & Donnellan, M. B. (2007). An interactionist perspective on the socioeconomic context of human development. *Annual Review of Psychology*, 58, 175–199.
- Conger, R. D., & Elder, G. H., Jr. (1994). Families in troubled times: Adapting to change in rural America. Hawthorne. New York: Aldine de Gruyter.
- Corcoran, M., & Adams, T. (1997). Race, sex, and the intergenerational transmission of poverty. *Consequences of growing up poor*, 461–517.
- Côté, J. E., & Levine, C. (1988). The relationship between ego identity status and Erikson's notions of institutionalized moratoria, value orientation stage, and ego dominance. *Journal of Youth and Adolescence*, 17(1), 81–99.
- Crocetti, E., Branje, S., Rubini, M., Koot, H. M., & Meeus, W. (2017). Identity processes and parent–child and sibling relationships in adolescence: A five-wave multi-informant longitudinal study. *Child development*, 88(1), 210–228.
- Crocetti, E., Klimstra, T., Keijsers, L., Hale, W. W., & Meeus, W. (2009). Anxiety trajectories and identity development in adolescence: A five-wave longitudinal study. *Journal of Youth and Adolescence*, 38(6), 839–849.
- Crocetti, E., Rubini, M., & Meeus, W. (2008). Capturing the dynamics of identity formation in various ethnic groups: Development and validation of a three-dimensional model. *Journal of adolescence*, 31(2), 207–222.

- Diemer, M. A., & Hsieh, C.-A. (2008). Sociopolitical Development and Vocational Expectations Among Lower Socioeconomic Status Adolescents of Color. *The Career Development Quarterly*, 56(3), 257–267.
- Duncan, G. J., & Magnuson, K. A. (2003). Off with Hollingshead: Socioeconomic resources, parenting, and child development. *Socioeconomic status, parenting, and child development*, 83–106.
- Eccles, J. S., & Roeser, R. W. (2011). Schools as developmental contexts during adolescence. *Journal of Research on Adolescence*, 21(1), 225–241.
- Erikson, E. H. (1968). Identity: Youth and crisis (No. 7). WW Norton & company.
- Eskelinen, N., Hautala, H., Lintunen, L., & Kallio, J. (2020). Ylisukupolviselle huono-osaisuudelle altistavat ja siltä suojaavat ei-materiaaliset tekijät. *Kaupunkitutkimusohjelma Tutkimuskatsauksia*, 3, 2020.
- Fadjukoff, P., Kokko, K., & Pulkkinen, L. (2010). Changing economic conditions and identity formation in adulthood. *European Psychologist*.
- García-Oliva, C., & Piqueras, J. A. (2016). Experiential Avoidance and Technological Addictions in Adolescents. *Journal of Behavioral Addictions*, 5(2), 293–303.
- Greco, L. A., Lambert, W., & Baer, R. A. (2008). Psychological inflexibility in childhood and adolescence: development and evaluation of the Avoidance and Fusion Questionnaire for Youth. *Psychological assessment*, 20(2), 93.
- Grotevant, H. D. (1987). Toward a process model of identity formation. *Journal of adolescent research*, 2(3), 203–222.
- Hannah, J.-A. S., & Kahn, S. E. (1989). The relationship of socioeconomic status and gender to the occupational choices of grade 12 students. *Journal of Vocational Behavior*, 34(2), 161–178.

- Hare, T. A., Tottenham, N., Galvan, A., Voss, H. U., Glover, G. H., & Casey, B. J. (2008). Biological substrates of emotional reactivity and regulation in adolescence during an emotional go-nogo task. *Biological Psychiatry*, *63*(10), 927–934.
- Haveman, R., & Wolfe, B. (1994). Succeeding generations: On the effects of investments in children.
- Hayes, S. C., Luoma, J. B., Bond, F. W., Masuda, A., & Lillis, J. (2006). Acceptance and commitment therapy: Model, processes and outcomes. *Behavior Research and Therapy*, *44*(1), 1–25.
- Hayes, S. C., Strosahl, K. D., & Wilson, K. G. (2012). *Acceptance and commitment therapy: The process and practice of mindful change* (2. painos). New York: Guilford Press.
- Hitlin, S. (2003). Values as the core of personal identity: Drawing links between two theories of self. *Social psychology quarterly*, 118–137.
- Ishizu, K., Shimoda, Y., & Ohtsuki, T. (2017). The reciprocal relations between experiential avoidance, school stressor, and psychological stress response among Japanese adolescents. *Plos one*, *12*(11).
- Jarukitisakul, C. (2018). The role of mindfulness in identity development and goal-setting in emerging adults. Doctoral dissertation. Wheelock College of Education & Human Development, Boston University.
- Kalakoski, V., & Nurmi, J. E. (1998). Identity and educational transitions: Age differences in adolescent exploration and commitment related to education, occupation, and family. *Journal of Research on Adolescence*, *8*(1), 29–47.
- Kashdan, T. B., & Rottenberg, J. (2010). Psychological flexibility as a fundamental aspect of health. *Clinical psychology review*, *30*(7), 865–878.
- Keinonen, K., Puolakanaho, A., Lappalainen, P., Lappalainen, R., & Kiuru, N. (2021). Developmental trajectories of experiential avoidance and depressive symptoms and association to health behaviors among adolescents during brief guided online acceptance and commitment therapy. *Journal of Contextual Behavioral Science*, *22*, 24–31.

- Kestilä, L., Karvonen, S., Parikka, S., Seppänen, J., Haapakorva, P., & Sutela, E. (2019). Nuorten hyvinvoinnin erot. Teoksessa L. Kestilä & S. Karvonen (toim.) *Suomalaisten hyvinvointi 2018*, 120–142.
- Kingery, J. N., Roblek, T. L., Suveg, C., Grover, R. L., Sherrill, J. T., & Bergman, R. L. (2006). They're not just "little adults": Developmental considerations for implementing cognitive-behavioral therapy with anxious youth. *Journal of Cognitive Psychotherapy*, 20(3), 263–273.
- Knafo, A., & Schwartz, S. H. (2004). Identity formation and parent-child value congruence in adolescence. *British Journal of Developmental Psychology*, 22(3), 439–458.
- Krieger, N., Williams, D. R., & Moss, N. E. (1997). Measuring social class in US public health research: concepts, methodologies, and guidelines. *Annual review of public health*, 18(1), 341–378.
- Kroger, J., Martinussen, M., & Marcia, J. E. (2010). Identity status change during adolescence and young adulthood: A meta-analysis. *Journal of adolescence*, 33(5), 683–698.
- Lappalainen, R., & Lappalainen, P. (2014). Tietoisuustaidot hyväksymis- ja omistautumisterapian näkökulmasta. Teoksessa Kortelainen, I. Saari, A. Väänänen, M. (toim.) *Mindfulness ja tieteeet*. 1.painos. Tampere, Tampere University Press, 85–93.
- Lappalainen, R., Lappalainen, P., Puolakanaho, A., Hirvonen, R., Eklund, K., Ahonen, T., Muotka, J., & Kiuru, N. (2021). The Youth Compass - The effectiveness of an online acceptance- and commitment therapy program to promote adolescent mental health – a Randomized Controlled Trial. *Journal of Contextual Behavioral Science*, 20, 1–12.
- Linver, M. R., Brooks-Gunn, J., & Kohen, D. E. (2002). Family processes as pathways from income to young children's development. *Developmental psychology*, 38(5), 719.
- Luoma, J. B., Kohlenberg, B. S., Hayes, S. C., Bunting, K. & Rye, A. K. (2008). Reducing self-stigma in substance abuse through acceptance and commitment therapy: Model, manual development, and pilot outcomes. *Addiction Research & Theory*, 16, 149–165.

- Luyckx, K., Duriez, B., Klimstra, T. A., & De Witte, H. (2010). Identity statuses in young adult employees: Prospective relations with work engagement and burnout. *Journal of Vocational Behavior, 77*(3), 339–349.
- Luyckx, K., Goossens, L., Soenens, B., & Beyers, W. (2006). Unpacking commitment and exploration: Preliminary validation of an integrative model of late adolescent identity formation. *Journal of Adolescence, 29*(3), 361–378.
- Luyckx, K., Goossens, L., Soenens, B., Beyers, W., & Vansteenkiste, M. (2005). Identity statuses based on 4 rather than 2 identity dimensions: Extending and refining Marcia's paradigm. *Journal of youth and adolescence, 34*(6), 605–618.
- Luyckx, K., Klimstra, T. A., Duriez, B., Van Petegem, S., & Beyers, W. (2013). Personal identity processes from adolescence through the late 20s: Age trends, functionality, and depressive symptoms. *Social Development, 22*(4), 701–721.
- Luyckx, K., & Robitschek, C. (2014). Personal growth initiative and identity formation in adolescence through young adulthood: Mediating processes on the pathway to well-being. *Journal of adolescence, 37*(7), 973–981.
- Luyckx, K., Schwartz, S. J., Berzonsky, M. D., Soenens, B., Vansteenkiste, M., Smits, I., & Goossens, L. (2008a). Capturing ruminative exploration: Extending the four-dimensional model of identity formation in late adolescence. *Journal of research in personality, 42*(1), 58–82.
- Luyckx, K., Soenens, B., Goossens, L., Beckx, K., & Wouters, S. (2008b). Identity exploration and commitment in late adolescence: Correlates of perfectionism and mediating mechanisms on the pathway to well-being. *Journal of Social and Clinical Psychology, 27*(4), 336–361.
- Luyckx, K., Soenens, B., Vansteenkiste, M., Goossens, L., & Berzonsky, M. D. (2007). Parental psychological control and dimensions of identity formation in emerging adulthood. *Journal of Family Psychology, 21*(3), 546.

- Mahoney, C. T., Segal, D. L., & Coolidge, F. L. (2015). Anxiety Sensitivity, Experiential Avoidance, and Mindfulness Among Younger and Older Adults. *The International Journal of Aging and Human Development*, *81*(4), 217–240.
- Mannerström, R., Hautamäki, A., & Leikas, S. (2017). Identity status among young adults: Validation of the Dimensions of Identity Development Scale (DIDS) in a Finnish sample. *Nordic Psychology*, *69*(3), 195–213.
- Marcia, J. E. (1980). Identity in adolescence. Teoksessa J. Adelson (toim.) *Handbook of adolescent psychology*, Vol. 9 (s. 159–187). New York, NY: Wiley & Sons.
- Marcia, J. E. (1993). The ego identity status approach to ego identity. Teoksessa J. Marcia (toim.) *Ego identity* (s. 3–21). New York, NY: Springer.
- Martin, M. J., Conger, R. D., Schofield, T. J., Dogan, S. J., Widaman, K. F., Donnellan, M. B., & Neppel, T. K. (2010). Evaluation of the interactionist model of socioeconomic status and problem behavior: A developmental cascade across generations. *Development and psychopathology*, *22*(3), 695–713.
- Masarik, A. S., & Conger, R. D. (2017). Stress and child development: A review of the Family Stress Model. *Current opinion in psychology*, *13*, 85–90.
- Masuda, A., & Tully, E. C. (2012). The role of mindfulness and psychological flexibility in somatization, depression, anxiety, and general psychological distress in a nonclinical college sample. *Journal of Evidence-Based Complementary & Alternative Medicine*, *17*(1), 66–71.
- Matheis, S., & Adams, G. R. (2004). Family climate and identity style during late adolescence. *Identity: An International Journal of Theory and Research*, *4*(1), 77–95.
- Mayer, S. E., & Leone, M. P. (1997). *What money can't buy: Family income and children's life chances*. Harvard University Press.
- Meeus, W. (2011). The study of adolescent identity formation 2000–2010: A review of longitudinal research. *Journal of research on adolescence*, *21*(1), 75–94.

- Meeus, W., Iedema, J., & Maassen, G. H. (2002). Commitment and exploration as mechanisms of identity formation. *Psychological reports, 90*(3), 771–785.
- Meeus, W., Van de Schoot, R., Keijsers, L., Schwartz, S. J., & Branje, S. (2010). On the progression and stability of adolescent identity formation: A five-wave longitudinal study in early-to-middle and middle-to-late adolescence. *Child development, 81*(5), 1565–1581.
- Mellick, W. H., Mills, J. A., Kroska, E. B., Calarge, C. A., Sharp, C., & Dindo, L. N. (2019). Experiential avoidance predicts persistence of major depressive disorder and generalized anxiety disorder in late adolescence. *The Journal of clinical psychiatry, 80*(6).
- Murberg, T. A. & Bru, E. (2004). School-related Stress and Psychosomatic Symptoms among Norwegian Adolescents. *School Psychology International, 25*(3), 317–332.
- Muris, P., Meesters, C., Herings, A., Jansen, M., Vossen, C., & Kersten, P. (2017). Inflexible youngsters: Psychological and psychopathological correlates of the avoidance and fusion questionnaire for youths in nonclinical dutch adolescents. *Mindfulness, 8*(5), 1381–1392.
- Nurmi, J.-E. (2004). Socialization and self-development. *Handbook of adolescent psychology, 2*, 85–124.
- Panayiotou, G., Karekla, M., & Panayiotou, M. (2014). Direct and indirect predictors of social anxiety: The role of anxiety sensitivity, behavioral inhibition, experiential avoidance and self-consciousness. *Comprehensive Psychiatry, 55*(8), 1875–1882.
- Pickett, S. M., Lodis, C. S., Parkhill, M. R., & Orcutt, H. K. (2012). Personality and experiential avoidance: A model of anxiety sensitivity. *Personality and Individual Differences, 53*(3), 246–250.
- Phillips, T. M., & Pittman, J. F. (2003). Identity processes in poor adolescents: Exploring the linkages between economic disadvantage and the primary task of adolescence. *Identity, 3*(2), 115–129.

- Prioste, A., Tavares, P., Silva, C. S., & Magalhães, E. (2020). The relationship between family climate and identity development processes: the moderating role of developmental stages and outcomes. *Journal of Child and Family Studies, 29*(6), 1525–1536.
- Puolakanaho, A., Kiuru, N., & Lappalainen, P. (2019). HOT-pohjaiset verkko- ja mobiili-interventiot nuoren koulutyön tukena. *Psykologia, 54*, 23–45.
- Ragelienė, T. (2016). Links of adolescents identity development and relationship with peers: A systematic literature review. *Journal of the Canadian Academy of Child and Adolescent Psychiatry, 25*(2), 97.
- Rivnyák, A., Péley, B., Zsidó, A. N., & Láng, A. (2021). The Impact of Socioeconomic Status upon Adolescent Identity Formation: The Mediating Role of Family Characteristics. *Identity, 1*–10.
- Robinson, N. M. (2003). Two wrongs do not make a right: Sacrificing the needs of gifted students does not solve society's unsolved problems. *Journal for the Education of the Gifted, 26*(4), 251–273.
- Sartor, C. E., & Youniss, J. (2002). The relationship between positive parental involvement and identity achievement during adolescence. *Adolescence, 37*(146), 221.
- Schwartz, S. J. (2001). The evolution of Eriksonian and neo-Eriksonian identity theory and research: A review and integration. *Identity: an international journal of theory and research, 1*(1), 7–58.
- Schwartz, S. J., Côté, J. E., & Arnett, J. J. (2005). Identity and agency in emerging adulthood: Two developmental routes in the individualization process. *Youth & society, 37*(2), 201-229.
- Schwartz, S. J., Zamboanga, B. L., Luyckx, K., Meca, A., & Ritchie, R. A. (2013). Identity in emerging adulthood: Reviewing the field and looking forward. *Emerging adulthood, 1*(2), 96–113.
- Steinberg, L. (2005). Cognitive and affective development in adolescence. *Trends in cognitive sciences, 9*(2), 69–74.

- Suomen virallinen tilasto (SVT). (2019a). Perheet. Helsinki: Tilastokeskus. [viitattu 16.12.2021].
Saataavissa: http://www.stat.fi/til/perh/2019/perh_2019_2020-05-22_tie_001_fi.html
- Suomen virallinen tilasto (SVT). (2019b). Koulutukseen hakeutuminen. Helsinki: Tilastokeskus.
[viitattu 16.12.2021]. Saataavissa: http://www.stat.fi/til/khak/2019/khak_2019_2020-12-10_tie_001_fi.html
- Suomen virallinen tilasto (SVT). (2020). Väestörakenne. Helsinki: Tilastokeskus. [viitattu 16.12.2021].
Saataavissa: http://www.stat.fi/til/vaerak/2020/vaerak_2020_2021-03-31_tie_001_fi.html
- Syed, M., & Seiffge-Krenke, I. (2013). Personality development from adolescence to emerging adulthood: Linking trajectories of ego development to the family context and identity formation. *Journal of personality and social psychology, 104*(2), 371.
- Tenhunen, S. (2008). Koulutus eläkesijoituksena. Eläketurvakeskuksen keskustelualoitteita 2008:2.
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (2019). Hyvinvointi ja terveyserot: Eriarvoisuus. [viitattu 9.11.2021]. Saataavissa: <https://thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/eriarvoisuus>.
- Tilastokeskus. (2021). Tietoa tilastoista: Käsitteet. [viitattu 9.11.2021]. Saataavissa: https://www.tilastokeskus.fi/meta/kas/sosioekon_asema.html.
- Tirch, D., Schoendorff, B., & Silberstein, L. (2016). Myötätunnon tiede. Psykologisen joustavuuden kehittäminen. Helsinki: Viisas Elämä Oy.
- Trapnell, P. D., & Campbell, J. D. (1999). Private self-consciousness and the five-factor model of personality: distinguishing rumination from reflection. *Journal of personality and social psychology, 76*(2), 284.
- Twohig, M. P. (2012). Acceptance and commitment therapy. *The Counseling Psychologist, 40*(7), 976–1002.

- Tyndall, I., Waldeck, D., Pancani, L., Whelan, R., Roche, B., & Pereira, A.. (2020). Profiles of Psychological Flexibility: A Latent Class Analysis of the Acceptance and Commitment Therapy Model. *Behavior Modification, 44*(3), 365–393.
- Volante, L., Schnepf, S. V., Jerrim, J., & Klinger, D. A. (2019). Socioeconomic inequality and student outcomes: Cross-national trends, policies, and practices, Vol. 4. Singapore: Springer.
- Vosylis, R., Erentaitė, R., & Klimstra, T. (2021). The material context of adolescent identity formation: A family economic stress approach. *Identity, 21*(3), 200–218.
- Ward, A., Lyubomirsky, S., Sousa, L., & Nolen-Hoeksema, S. (2003). Can't quite commit: Rumination and uncertainty. *Personality and social psychology bulletin, 29*(1), 96–107.
- Yoder, A. E. (2000). Barriers to ego identity status formation: A contextual qualification of Marcia's identity status paradigm. *Journal of adolescence, 23*(1), 95–106.